

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
УПРАВА ЗА ВЕТЕРИНУ

О П Е Р А Т И В Н И П Р И Р У Ч Н И К

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ КРИЗНОГ ПЛАНА ЗА
КОНТРОЛУ И СУЗБИЈАЊЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ
АФРИЧКА КУГА СВИЊА

САДРЖАЈ:

1. Опис и природа болести:

- 1.1. Етиологија
- 1.2. Отпорност узрочника
- 1.3. Епизоотиологија
- 1.4. Патогенеза болести
- 1.5. Клиничка слика
  - 1.5.1. Акутни ток
  - 1.5.2. Хронични ток
  - 1.5.3. Перзистентна инфекција (пренатални облик)
  - 1.5.4. Диференцијална дијагноза
- 1.6. Патоанатомске промене

2. Постављање дијагнозе-

- 2.1. Диференцијална дијагноза
- 2.2. Лабораторијска дијагностика
- 2.3. Процедура и критеријуми за узимање и транспорт узорака
  - 2.3.1. Процедура и критеријуми за узимање узорака
  - 2.3.2. Узимање узорака за вирусолошка испитивања
  - 2.3.3. Транспорт узорака

3. Главни критеријуми за постављање сумње на акс на газдинству:

- 3.1. Клинички и патоанатомски налаз који указују на сумњу на АКС
- 3.2. Резултати епизоотиолошког увиђаја који указују на сумњу на АКС
- 3.3. Резултати серолошких испитивања који указују на сумњу на АКС

4. Мере које се предузимају у случају сумње на појаву афричке куге свиња на газдинству:

- 4.1. Постављање сумње на појаву АКС
- 4.2. Поступак ветеринарског инспектора
- 4.3. Улазак ветеринара/ ветеринарског инспектора на газдинство
  - 4.3.1. Био-сигурносне мере приликом уласка на газдинство
  - 4.3.2. Радње које се предузима приликом боравка на газдинству
  - 4.3.3. Одлазак са газдинства
  - 4.3.4. Опрема ветеринара и ветеринарског инспектора
  - 4.3.5. Опрема ветеринара специјалисте из лабораторије (ветеринарског института)
- 4.4. Поступци узимања узорака од превентивно убијених свиња на газдинству на ком је постављена сумња на АКС
- 4.5. Мере које се предузимају у циљу потврђивање или искључивања присуства АКС на газдинству, кланици или превозном средству

5. Мере које се предузимају у случају потврде афричке куге свиња на газдинству:

- 5.1. Мере које се предузимају на зараженом газдинству
- 5.2. Мере које се предузимају у случају појаве акс у зоолошком врту или ловишту
- 5.3. Мере које се спроводе у случају потврде афричке куге свиња на газдинству које има одвојене производне јединице
- 5.4. Мере које се спроводе на контактним газдинствима
- 5.5. Епизоотиолошки увиђај

6. Мере које се предузимају у случају сумње на појаву афричке куге свиња у кланици или превозном средству
7. Мере које се спроводе у случају сумње на појаву и потврде афричке куге свиња код дивљих свиња
8. Успостављање зараженог и угроженог подручја
9. Мере које се спроводе на зараженом подручју
10. Мере које се спроводе на угроженом подручју
11. Поступци контроле и узимања узорака пре одобрења за пресељење свиња са газдинстава из зараженог и угроженог подручја и у случају да су те свиње заклане или убијене
12. Мере које се спроводе у случају сумње на појаву и потврду афричке куге свиња у кланици
13. Мере које се спроводе у случају сумње на појаву и потврду афричке куге свиња у превозном средству
14. Мере које се спроводе у случају сумње на појаву и потврду афричке куге свиња на сајму (изложби стоке) или сточној пијаци
15. Еутаназија
16. Нешкодљиво уништавање лешева и контаминираних предмета
  - 16.1. Општи принципи нешкодљивог уништавања лешева и контаминираних предмета
  - 16.2. Методе нешкодљивог уништавања лешева
  - 16.3. Методе уништавања инфективног материјала
17. Дезинфекција зараженог газдинства, објеката, опреме и возила -
  - 17.1. Општи принципи
  - 17.2. Дезинфекција објеката у којима су се налазиле болесне животиње
  - 17.3. Евиденција о обављеној дезинфекцији
  - 17.4. Дезинфицијенси који уништавају вирус АКС, концентрације и контактено време деловања
  - 17.5. Скала за израчунавање концентрације радног раствора NaOH према измереној рН вредности радног раствора
18. Поновно насељавање свиња на газдинство на коме су боравиле заражене животиње -
19. ПРИЛОГ I- Упутство за паковање патолошког материјала и упућивање у лабораторију
20. ПРИЛОГ II- Упутство за израду дезинфекционих баријера
21. ПРИЛОГ III- Изјава лица која су боравила у зараженим или на заразу сумњивим газдинствима или другим зараженим локацијама
22. ПРИЛОГ IV/1- Записник о извршеној контроли и попису свиња на газдинству
23. ПРИЛОГ IV/2- Епизоотиолошка анкета(увиђај): сумња на афричку кугу свиња
24. ПРИЛОГ IV/3- Образац за узорковање;
25. ПРИЛОГ IV/4- Епизоотиолошка анкета(увиђај): потврђена афричка куга свиња;
26. ПРИЛОГ IV/5- Епизоотиолошка анкета(увиђај): клиничко испитивање на афричку кугу свиња пре одобрења за премештање свиња са газдинства и/или упућивања на клање;
27. ПРИЛОГ IV/6- Епизоотиолошка анкета(увиђај): клиничко испитивања свиња на афричку кугу свиња пре укидања мера које се примењују у зараженом/угроженом подручју;
28. ПРИЛОГ IV/7- Образац решења о одређивању зараженог и угроженог подручја
29. ПРИЛОГ IV/8- Образац решења о одређивању мера које се спроводе на зараженом газдинству.

1 ОПИС И ПРИРОДА БОЛЕСТИ

Афричка куга свиња (АКС) је вирусна, веома заразна и смртоносна хеморагична болест домаћих и дивљих свиња. На основу клиничких симптома и патоморфолошких промена афричку кугу свиња није могуће разликовати од класичне куге Афричка куга свиња је ензоотски присутна у бројним државама афричког континента али и у Европи (Сардинија). Од момента када је први пут болест дијагностикована у Грузији, у јуну 2007. године обољење се прогресивно проширило у региону источне Европе напредујући ка западу, узрокујући настанак великих економских губитака. Директне и индиректне економске штете су нарочито значајне у случају када се инфекција вирусом АКС потврди у регионима земаља где је развијена индустријска производња свиња. Будући да вирус може опстати веома дуго вијабиљан у свежем месу и термички нетретираним производима од меса, ризик од прекограничног ширења ове болести је изразито висок. Контрола и ерадикација афричке куге свиња су додатно отежани немогућношћу примене мера имунопрофилактике односно до данашњег дана није произведена адекватна вакцина против АКС.

1.1 Етиологија

Узročник афричке куге свиња је дволанчани ДНК вирус, једини припадник фамилије *Asfarviridae* и рода *Asfivirus*. Овај вирус није сродан нити једном другом вирусу. Убраја се у арбовирусе с обзиром на то да су неке врсте крпеља биолошки вектори. Постоји више од 20 генотипова (22 су до данас описана) и 8-10 серотипова овог вируса. Већина од њих је присутна само у Африци. Вируси који тренутно циркулишу у Европи и Азији припадају генотипу II и потичу од вируса који је унет у Грузију 2007. На Сардинији је већ скоро четири деценије присутан само генотип I. Сојеви вируса АКС се разликују на основу вируленције. Могу бити од високо вирулентних, који доводе до угинућа читавих до угинућа великог броја јединки, какви су данас вируси у Евроазији, до авирулентних који се најчешће установљавају индиректно, утврђивањем присуства антитела (сероконверзијом).

1.2 Отпорност узročника

Вирус афричке куге свиња је веома отпоран на деловање ниских температура. Осетљив је само на екстремне вредности рН, односно $pH < 3,9$ и $pH > 11,5$ у медијуму без серума. Серум делује заштитно на вирус, па у срединама са серумом при $pH 13,4$ вирус може да преживи чак 21 дан. У циљу инактивације вируса афричке куге свиња месо се мора може да преживи најмање 30 мин на $70\text{ }^{\circ}\text{C}$. Третман у трајању од 30 минута на $60\text{ }^{\circ}\text{C}$ је довољан за инактивацију вируса у серуму и другим телесним течностима. Време преживљавања вируса АКС у различитим амбијенталним условима је приказано у табелама 1 и 2.

Табела 1: Време преживљавања вируса АКС у различитим условима средине

<i>Преживљавање вируса АКС у разним условима средине</i>	
Медијум без серума на $50\text{ }^{\circ}\text{C}$	3 сата
Медијум без серума на $56\text{ }^{\circ}\text{C}$	70 минута
Медијум без серума на $60\text{ }^{\circ}\text{C}$	20 минута
Крв на $4\text{ }^{\circ}\text{C}$	18 месеци

Крв на дрвеним површинама	70 дана
Фецес на 18 – 25 °С, у мраку	11 дана
Урин на 37 °С	3 дана
Урин на 4 °С	15 дана
Крв из лешева у стању распадања	15 седмица
Контаминисани објекти	1 месец
Осока на 65 °С	1 месец
Залеђени лешеви	неколико година

Табела 2: Време преживљавања вируса АКС у различитим производима од меса

Месо са/без костију и млевено месо	105
Усољено месо са/без костију	182
Кувано месо 30 мин на 70 °С	0
Конзерве	0
Суво месо са/без костију	300
Димљено откоштено месо	30
Смрзнуто месо	1000
Охлађено месо	110
Иберијска пршута	140
Пармска пршута	183
Изнутрице	105
Кожа/маст	300

Ефикасна средства која се могу користити за дезинфекцију су натријум-хидроксид у концентрацији 2% током 30 минута, 3% орто-фенилфенол током 30 минута, препарати на бази хипохлорита на пр. 2,3% хлорин током 30 минута. Натријум-хипохлорит (варикина), 1% лимунска киселина, препарати на бази јода и кватернарна амонијумова једињења се могу користити за дезинфекцију **непорозних површина**. Лимунска киселина у концентрацији од 2% или натријум хипохлорит у концентрацији од 2000 ppm се користе за дезинфекцију **дрвених предмета**. Ефикасна дезинфекција **осоке** се постиже 1% NaOH/Ca(OH)₂ на 4 °С током 1 минута или 0,5% NaOH/Ca(OH)₂ током 30 минута. Ефикасан је и 1% орто-фенилфенол у трајању од 1 сата

1.3 Епизоотиологија болести

Од афричке куге свиња могу оболети домаће и дивље свиње и сви припадници фамилије *Suidae*. Клиничка манифестна форма болести се виђа код домаћих свиња и код европске и америчке дивље свиње. Сматра се да су различите врсте дивљих афричких свиња као и меки крпељи природни домаћини и резервоари вируса афричке куге свиња.

Вирус се преноси директим контактом са зараженом животињом или индиректно преко контаминисане хране, одеће, возила и других предмета као и јатрогено. Крпељи из рода *Ornithodoros* (*биолошки вектори*), такође, преносе вирус али је њихов значај ограничен само на подневља у којима ови крпељи живе. Припадници *Ornithodoros* рода крпеља до данас нису установљени у нашој земљи. За тврде (пашне) крпеље није утврђено да могу бити вектори вируса афричке куге свиња.

Хематофагни инсекти могу бити механички преносиоци вируса у временском периоду од 24 сата након узимања оброка крви на зараженој свињи.

Вероватноћа преношења вируса воденим токовима је изузетно мала због ниске инфективне дозе која се постиже разређењем вируса у огромној запремини воде.

Капљично преношење вируса је значајно само за кратке удаљености односно блиски директни контакт између свиња.

Извори инфекције могу бити су крв, ткива, секрет, екскрети од оболелих уинутих животиња. Заражене свиње излучују вирус 24 сата пре појаве првих клиничких симптома болести. Животиње које преживе инфекцију постају клицоноше и могу доживотно да излучују вирус. Меки крпељи, такође, представљају извор инфекције.

Будући да вирус АКС преживљава веома дуго у месо и производима од меса, термички нетретиране помије уколико се користе за исхрану свиња представљају веома значајан извор инфекције као и важан чинилац за ширење болести на велике удаљености.

Афричка куга свиња је ензоотска у већини држава подсахарске Африке, али је потврђена и на Мадагаскару као и на Сардинији, где је ензоотски присутна још од 1978.године. Поред тога, у прошлости се обољење у неколико наврата проширило и на популацију домаћих свиња европског континента (Португалија 1957., Шпанија 1960.). Последњи такав случај се одиграо 2007. године када је болест дијагностикована у Грузији. Од тада се инфекција прогресивно шири у региону источне Европе, и то како код дивљих тако и у популацији домаћих свиња.

До сада је АКС потврђена у Грузији, Јерменији, Азербејџану, Руској Федерацији, Украјини, Белорусији, Молдавији и појединим државама чланица Еворпске уније (Литванија, Летонија, Естонија, Пољска, Румунија, Чешка). Сматра се да је у одређеним областима Руске федерације афричка куга свиња попримила карактеристике ензоотског обољења.

1.4 Патогенеза

Инфекција вирусом афричке куге свиња примарно настаје ороназалним путем изузимајући инфестацију зараженим крпељима. Вирус се првенствено умножава у тонзилама и лимфним чворовима главе и врата. После примарне репликације, настаје примарна виремија, па се вирус врло брзо налази у свим органима и ткивима. Пошто се вирус секундарно репликује у бројним ћелијама моноцитно макрофагног система, долази до развоја тешке леукопеније и тромбоцитопеније. Инкубација најчешће траје 3 – 19 (15) дана, или краће ако је пут и начин инфекције везан за биолошке векторе (крпељи).

Инфекција вирусом афричке куге свиња може довести до снажног имунолошког одговора, али антитела ако настану нису ефикасна и не могу да неутралишу вирус.

1.5 Клиничка слика

Са клиничког аспекта, код афричке куге свиња нема патогномоничних промена. Клинички ток болести који зависи од вируленције вируса, старосне доби инфициране јединке, и пута настанка инфекције може бити перакутан до хроничан.

Перакутни ток настаје након инфекције високовирулентним сојевима вируса. Осим изненадних угинућа, нема других симптома.

Акутни ток

Инфекција високовирулентним сојевима протиче у акутном току болести доводећи до угинућа готово свих оболелих јединки. Уколико преживе, свиње постају доживотне клицоноше. Клинички симптоми обухватају:

- Високу телесну температуру 40,5-42 °С
- Леукопенију и тромбоцитопенију,
- Црвенило по кожи ушију, репа, дисталних делова екстремитета, вентралној страни груди и абдомена,
- Слабост, апатија, летаргија
- Цијанозу и некоординисано кретање 24-48 сати пред угинуће,
- Повраћање,
- Крварење из носа и ректума,
- Затвор, па дијареју која је често крвава,
- Исцадак из очију, конјунктивитис,
- Респираторне поремећаје – кашаљ, отежано дисање,
- Атаксију, парализу, конвулзије,
- Угинућа за 6 до 13 дана,
- Побачаје.

Субакутни ток

Средњевирулентни сојеви доводе до субакутног тока болести. Овај ток је карактеристичан по ремитирајућој телесној температури током 2-3 седмице и блажим клиничким симптомима у поређењу са акутним током. Болест обично траје 5-30 дана. Угинућа настају за 15-45 дана, а морталитет је 30-70%.

Хронични ток

Хронични ток настаје након инфекције средње до ниско вирулентним сојевима вируса. Овакав ток болести је већином описан само у Африци, Сардинији, Шпанији Траје 2-15 месеци уз ниску стопу морталитета (2-10%). Најчешћи симптоми су:

- Губитак тежине,
- Повремен вредности повишене температуре,
- Респираторни знаци болести,
- Некротичне кожне промене,
- Артритис,
- Безболни отоци зглобова,
- Перикардитис.

Неки сојеви вируса доводе до **субклиничке форме** болести, односно инапаратних инфекција које се одликују повременом виремијом, сероконверзијом и ниским морталитетом. Овај облик болести се јавља у ензоотски зараженим подручјима.

1.6 Патоморфолошке промене

Акутни ток (све набројане промене не морају да буду изражене):

- Изражена крварења у гастрохепатичним, реналним, мезентеријалним и субмандибуларним лимфним чворовима и слезини (понекад лимфни чворови изгледају као угрушак крви),

- Тачкаста крварења у кори и сржи бубрега и у бубрежној карлици,
- Спленомегалија (само неки изолати доводе до увећања слезине),
- Едеми и цијаноза коже,
- Екхимозна крварења по кожи ногу и стомака,
- Хидроторакс, хидроперикардијум, асцитес,
- Крварења по слузокожи гркљана, мокраћне бешике, срца и другим органима,
- Оток плућа, мезентеријума и зида жучне кесе,
- Оток и крварења по можданим овојницама.

Субакутни ток:

- Крварења у лимфним чворовима и бубрезима,
- Увећана, али не и хиперемична слезина,
- Консолидација кранијалних плућних режњева.

Хронични ток:

- Фокална казеозна некроза у плућима,
- Фокалне некрозе и чиреви по кожи,
- Фибринозни перикардитис,
- Прираслице на плућима,
- Отоци зглобова,
- Генерализована лимфаденопатија,
- Побачаји (плодови су едематозни са крварењима по срцу, кожи и плаценти).

2 ПОСТАВЉАЊЕ ДИЈАГНОЗЕ

Дијагноза афричке куге свиња се поставља на основу епизоотиолошке анамнезе, клиничке слике, патоанатомског налаза и резултата лабораторијских испитивања.

2.1 Диференцијална дијагноза

Диференцијално дијагностички треба искључити следеће болести:

- Класичну кугу свиња (није их могуће разликовати по клиничким симптомима нити патоморфолошким променама)
- ПРРС,
- Црвени ветар,
- Салмонелозу,
- Аујескијеву болест,
- Пастерелозу,
- Стрептококозу,
- Лептоспирозу,
- Цирковирусну инфекцију типа 2 (дерматитис нефропатија синдром (PDNS), мултисистемски синдром кржљања прасади (PMWS),
- Тровање родентицидима, пестицидима
- Тромбоцитопеничну пурпуру,
- Друга септикемична стања.

2.2 Лабораторијска дијагностика

Лабораторијска дијагностика се занима на доказивању присуства вируса и/или вирусних структура (антиген, геном) и на доказивању имунолошког одговора (специфична антитела).

Најпогоднији узорци за вирусолошка испитивања су крв са антикоагулансом (ЕДТА или натријум цитрат) узета у фебрилној фази болести, а од уинулих или еутаназираних животиња слезина, лимфни чворови, тонзиле и бубрег.

За доказивање вируса/вирусних структура се могу користити изолација вируса, хемадсорпција, директна имуофлуоресценција, AgELISA и молекуларна дијагностика (PCR).

Доказивање специфичних антитела се врши у узорцима крвног серума. Крв се узима од 8. дана и касније, од појаве клиничких знакова болести (у ранијим фазама инфекције не долази до стварања антитела или она нису на нивоу који се може доказати лабораторијским техникама). Методе које се користе за серолошка испитивања су AbELISA, IFAT, IPMA, имуоблот.

За рану дијагностику и иницијално постављање дијагнозе увек се користе два теста, а најчешће PCR и секвенцирање. За потврду секундарних случајева, довољан је позитиван налаз једног теста (утврђивање присуства вируса или антитела). Такође, утврђивање антитела указује на већ присутну циркулацију вируса у популацији свиња и на одређеном подручју, у дужем временском периоду.

Поред тога, паралелно се изводе тестови за доказивање и вируса и антитела. Будући да вакцина не постоји, присуство антитела увек указује на инфекцију. Комбиновањем тестова може се утврдити време настанка инфекције: позитиван вирусолошки налаз уз негативан серолошки налаз указује на инфекцију која је настала пре 10-12 дана.

Серолошки тестови се користе за откривање клицоноша и утврђивања епизоотиолошких параметара о процени периода настанка и раширености инфекције.

Код сваког примарног случаја врши се генотипизација вируса ради утврђивања порекла вируса и молекуларно-епизоотиолошких анализа.

Национална референтна лабораторија одговорна је за слање узорака на потврдна испитивања у ЕУ или ОИЕ референтну лабораторију код прве појаве афричке куге свиња.

2.3 Општи поступци и критеријуми за узимање узорака

Пре почетка узимања узорака на сумњивом газдинству припрема се скица газдинства и одређују његове епизоотиолошке подјединице. Све свиње којима су узети узорци морају да се обележе и евидентирају на препознатљив начин како би се олакшало поновно узорковање уколико је потребно.

Сви узорци се обавезно шаљу у лабораторију са упутом и обрасцем за узорковање који садржи податке о историји болести свиња од којих су узорци узети, клиничким знацима или уоченим променама при постморталном прегледу.

Ако се ради о свињама које се држе на газдинству, достављају се подаци о старости, категорији и газдинству са кога потичу свиње. Потребно је да се за сваку свињу од које се узима узорак забележи њен идентификациони број ушне маркице. Уколико се ради о засебним производним јединицама или локацији од епизоотиолошког значаја, потребно је нагласити место боравка животиње на газдинству.

2.4 Транспорт узорака

Узорци узети за лабораторијска испитивања на афричку кугу свиња морају да се:

- 1) превозе и чувају у непропусним контејнерима,
- 2) не замрзавају, већ да се чувају на температури фрижидера,
- 3) испоручују лабораторији у најкраћем временском року,
- 4) држе у пакету у коме се за хлађење користи суви лед уместо обичног леда,
- 5) ткива и органи стављају се у засебне, запечаћене, прописно означене пластичне кесе, а затим у веће и чвршће контејнере и да се упакују са довољном количином упијајућег материјала који штити од оштећења и спречава цурење,
- 6) транспортују директно у лабораторију како би се осигурао брз и поуздан превоз које врши компетентно особље.

На спољашњој страни пошиљке означава се адреса и назив пријемне лабораторије (Национална референтна лабораторија за афричку кугу – Научни институт за ветеринарство Србије, Београд) и ставља назнака: „животињски патолошки материјал (за афричку кугу свиња), кварљиво, ломљиво, не отварати изван лабораторије (назив лабораторије)”.

Национална референтна лабораторија се претходно телефоном обавештава о времену и начину достављања узорака.

У случају ваздушног транспорта узорака који се превозе у Референтну лабораторију ЕУ, пошиљка се означава у складу са прописима Међународне асоцијације за ваздушни саобраћај (IATA-e).

2. ГЛАВНИ КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПОСТАВЉАЊЕ СУМЊЕ НА АКС НА ГАЗДИНСТВУ

2.1. Клинички и патоанатомски налази који указују на сумњу на АКС:

- 1) повишена телесна температура и изражена апатија и летаргија, увећан морбидитет и морталитет код свих категорија у запату свиња;
- 2) повишена телесна температура и присутна крварења по кожи;
- 3) повишена температура и изражене неуролошке сметње (тешко устајање, тремор, тетурење у ходу, пареза, парализа);
- 4) Било која ентерална или респираторна инфекција, праћена повишеном телесном температуром која перзистира и не реагује на примењени антибиотски третман;
- 5) побачаји гравидних јединки, без обзира на стадијум гестације;
- 6) увећан морталитет парасади на сиси и у одгоју;
- 7) хронично болесне јединке које не реагују на било какав терапијски третман;
- 8) екхимозе и петехијална крварења, по серозама и слузокожама а посебно изражена на лимфним чворовима, бубрезима, слезини, мокраћној бешици, жучној кеси, епиглотису, ларинксу;
- 9) инфаркти или хематоми, супкапсуларна крварења, нарочито на слезини, спленомегалија;
- 10) генерализовани хеморагични лимфаденитис, лимфни чворови увећани тамно црвене боје попут крвног угрушка;
- 11) крварења на слузокожи и серози дигестивног тракта

2.2. Резултати епизоотиолошког увиђаја који указују на сумњу на АКС:

- 1) директан или индиректан контакт са зараженим газдинствима/животињама;
- 2) вештачко осемењавање крмача семеном нерастова сумњивих на инфекцију АКС, или природни припуст са нерастом који потиче из дворишта где је постављена сумња на АКС или потврђена инфекција вирусом АКС ;
- 3) директан или индиректан контакт са дивљим свињама;
- 4) држање свиња на отвореном у подручју или на паши где је могућ контакт са дивљим свињама или са свињама које су сумњиве или инфициране вирусом АКС;
- 5) исхрана непрокуваним помијама;
- 6) контакт са контаминираним возилима, опремом, механизацијом, алатима, храном, простирком или људима који су били у контакту са зараженим свињама;
- 7) газдинство које су напустиле свиње за које је накнадно утврђено да су заражене АКС;

3. МЕРЕ КОЈЕ СЕ ПРЕДУЗИМАЈУ У СЛУЧАЈУ ПОСТАВЉАЊА СУМЊЕ НА АФРИЧКЕ КУГУ СВИЊА НА ГАЗДИНСТВУ

3.1. Постављање сумње на АКС

Свака сумња на појаву и појава афричке куге свиња мора обавезно и без одлагања да се пријави Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде Управи за ветерину. Обавезу пријављивања у складу са законом имају власници, држаоци животиња, ветеринари запослени у објектима за држање животиња, у станицама и амбулантама, као и сва друга лица која су на било који начин могла посумњати да се ради о заразној болести. Ова лица имају такође обавезу да у потпуности сарађују са ветеринарском инспекцијом, да јој пруже потребне и што потпуније информације и сваки вид неопходне помоћи приликом прикупљана информација и спровођења неопходних мера.

У случају пријаве сумње на АКС, пре доласка ветеринарског инспектора, ветеринари запослени у објекту за држање животиња и ветеринари запослени у ветеринарским станицама и амбулантама морају учинити све како би спречили даље ширење болести.

Возила ветеринара запослених у објекту, ветеринара из ветеринарских станица или амбуланти као и републичке ветеринарске инспекције морају остати изван објекта и што даље од улаза у објекат.

Ветеринарски инспектор предузима све мере да би се кретање људи, животиња и опреме у објекту и на газдинству на коме постоји сумња да је дошло до избијања афричке куге свиња, svelo на минималну меру, а у међувремену:

1. обавештава шефа републичке ветеринарске инспекције у округу и Управу за ветерину на прописан начин о постојању сумње на АКС;
2. обавештава овлашћену лабораторију и епизоотиолога из ветеринарског института да постоји сумња на АКС;
3. обезбеђује заштитну опрему, одећу и обућу;
4. врши епизоотиолошки увиђај заједно са епизоотиологом из ветеринарског института ;
5. након извршеног епизоотиолошког увиђаја, у сарадњи са епизоотиологом организује узимање и слање узорака у лабораторију;
6. налаже забрану промета свиња и контролу уласка и изласка са газдинства и друге превентивне мере;

У случају оправдане сумње на појаву АКС ширих размера, шеф републичке ветеринарске инспекције у округу, као руководилац локалног/регионалног кризног центра, обавештава органе локалне самоуправе на чијој територији је откривена сумња, по потреби тражи помоћ комуналне службе, полиције и других организација, и предузима друге мере у складу са Кризним планом.

3.2. Епизоотиолошки увиђај

Одмах по пријави сумње на афричку кугу свиња, ветеринарски инспектор спроводи епизоотиолошки увиђај заједно са епизоотиологом из ветеринарског института и прикупља податке који се односе на:

- 1) идентификацију особе која је пријавила сумњу;
- 2) локацију, врсту и број објеката на газдинству;
- 3) попис свих свиња на газдинству према категоријама и броју болесних, угинулих или свиња сумњивих да су заражене вирусом афричке куге свиња у свакој категорији. Попис свиња мора бити редовно ажуриран, како би се узеле у обзир новорођене и угинуле свиње у периоду док траје сумња на афричку кугу свиња на газдинству, а подаци из пописа морају бити доступни на захтев ветеринарског инспектора и проверени током сваке службене контроле и надзора;
- 4) евиденцију свих особа које су у протеклих месец дана биле у директном и/или индиректном контакту са свињама у сумњивом дворишту;
- 5) могуће време уласка инфективног агенса на газдинство;
- 6) податке о могућем извору инфекције афричке куге свиња на газдинству и утврђивање свих осталих газдинстава, где су се свиње могле заразити из истог извора;
- 7) кретање људи, возила, свиња, лешева, семена, производа од свиња или било ког другог материјала, којим се вирус може пренети са или на газдинство у скоријем временском периоду;
- 8) доступност и потребе опреме и средства за дезинфекцију;

3.3. Улазак ветеринарског инспектора на газдинство

3.3.1. Биосигурносне мере приликом уласка на газдинство

Ветеринар/ветеринарски инспектор мора на газдинству на коме се обавља епизоотиолошки увиђај да обезбеди једну просторију за пресвлачење. У просторији за пресвлачење оставља велике пластичне кесе отпорне на аутоклавирање и картонске кутије, рукавице од латекса, опрему која није потребна за обављање епизоотиолошког увиђаја и довољну количину раствора за дезинфекцију. Ова опрема се користи приликом свлачења и паковања заштитне одеће и опреме.

Ако није могуће обезбедити посебну просторију, на улазу у газдинство обезбедиће се место где ће се вршити деконтаминација лица која улазе на фарму и одредити чисти и прљави путеви.

Могуће је на газдинство уносити мобилне телефоне, фотоапарате и другу опрему коју није могуће дезинфиковати приликом напуштања газдинства али само у пластичној врећици која се након завршетка после одбацује и/или се може дезинфиковати након обиласка.

Пре уласка на газдинство ветеринар/ветеринарски инспектор облачи на себе заштитну одеће и обућу следећим редоследом:

- 1) свлачи сувишну гардеробу са себе ако је има;
- 2) облачи заштитно одело за једнократну употребу;
- 3) поставља двоструке заштитне навлаке на обућу (два пара) или облачи заштитно одело у оквиру којег су обезбеђене и заштитне навлаке, све из једног дела
- 4) поставља капуљачу на главу;
- 5) навлачи два пара рукавица на руке (латекс);

У просторији или простору одређеном за пресвлачење и деконтаминацију оставља следеће предмете и опрему за деконтаминацију:

- 1) пластичне кесе отпорне на аутоклавирање;
- 2) раствор за дезинфекцију припремљен у две кофе;
- 3) пластичне четке за рибање (и за рибање чизама ако је потребно);
- 4) леђну или моторну прскалицу у којој је припремљен раствор за дезинфекцију;

Ова опрема се користи за безбедно свлачење и одлагање употребљених заштитних одела и опреме, паковање чизама, делова заштитне и друге опреме која се може аутоклавирати, дезинфекцију заштитних одела пре одлагања у кесу за аутоклавирање и чизама, дезинфекцију руку и изложених делова тела.

Овако припремљен ветеринар/ветеринарски инспектор улази на газдинство.

3.3.2. Радње које ветеринар/ветеринарски инспектор предузима током боравка на газдинству:

- 1) обезбеђује дезинфекционе баријере на улазу у газдинство и објекте као и место где ће се вршити прање и дезинфекција возила, спроводи одређене дезинфекционе процедуре и одређује особе које ће вршити прање и дезинфекцију у зависности од величине газдинства и могућности односно расположивости људства и опреме. Проверава количину и исправност дезинфекционог раствора у дезинфекционим баријерама;
- 2) обезбеђује просторију у објекту или место на газдинству где ће особље, приликом изласка са газдинства, моћи да се пресвуче и остави своју употребљену одећу за једнократну употребу, капе и навлаке. Обезбеђује место где ће особље моћи да опере и дезинфикује изложене делове тела. Упозорава на обавезу лица која напуштају газдинство да одмах по доласку кући оперу своју одећу коју су носила на газдинству и упозорава их да у наредних 72 сата не смеју бити у контакту са пријемчивим животињама;
- 3) обезбеђује прање и дезинфекцију возила споља и унутра. Возила могу напустити газдинство само ако је то апсолутно неопходно. Приликом прања и дезинфекције возила мора се водити рачуна да не дође да загађења воде у природним водотоковима и резервоарима за воду;
- 4) специјалиста епизоотиолог из надлежног ветеринарског специјалистичког или научног института који долази на газдинство, по позиву ветеринарског инспектора, мора бити снабдевен заштитном опремом и опремом за узорковање. Специјалиста епизоотиолог мора доћи у пратњи возача при чему

возач са возилом остаје испред газдинства. Возач и епизоотиолог су одговорни за што хитније достављање узорака у лабораторију. Специјалиста епизоотиолог се мора пресвући у просторији за пресвлачење или у делу газдинства које је одређено за ту намену и обући заштитно одело, обућу, навлаке за обућу и рукавице на начин како је описано.

- 5) ветеринарски инспектор који долази на газдинство, мора бити снабдевен заштитном опремом и опремом за узорковање. Ветеринарски инспектор се мора пресвући у просторији за пресвлачење или у делу газдинства које је одређено за ту намену и обући заштитно одело, обућу, навлаке за обућу и рукавице на начин како је описано.

3.3.3. Одлазак са газдинства

Након обављеног епизоотиолошког увиђаја и узорковања патолошког материјала, ветеринарски инспектор и специјалиста из надлежног ветеринарског специјалистичког или научног института одлазе у просторију за пресвлачење или у претходно одређени простор на газдинству за ту намену. У овом простору дезинфикују своју заштитну опрему, заштитне наочаре, чизме и прикупљају сву опрему која се може стерилисати у аутоклаву, тако што је одлажу у кесу која је отпорна на аутоклавирање. Кеса се херметички затвара и ставља у идентичну кесу која се херметички затвара и дезинфикује њена спољашност.

Сва заштитна опрема за једнократну употребу и материјали за једнократну употребу као што су заштитна одела, маске, капе, навлаке за ципеле, наочаре за једнократну употребу, рукавице, папирни убруси и слично одлажу се у пластичну кесу која је остављена у просторији за пресвлачење на почетку посете. Ова опрема се уништава директно на газдинству или се аутоклавира. Уколико се уништава у аутоклаву опрема мора бити упакована као инфективни материјал и безбедно допремљена до аутоклава.

Редослед свлачења заштитне одеће и опреме и лична деконтаминација:

1. дезинфиковати руке;
2. скинути заштитне навлаке са ногу и одложити их у пластичну кесу отпорну на аутоклавирање;
3. скинути први пар заштитних рукавице и одложити их у пластичну кесу отпорну на аутоклавирање;
4. скинути заштитни комбинезон-одело и одложити у пластичну кесу отпорну на аутоклавирање;
5. опрати и дезинфиковати руке;
6. скинути заштитне наочаре (уколико су коришћене);
7. дезинфиковати заштитне наочаре (уколико су коришћене);
8. скинути маску са лица и одложити је у пластичну кесу отпорну на аутоклавирање;
9. херметички затворити пластичну кесу са употребљеном заштитном опремом за једнократну употребу и убацити у још једну идентичну кесу;
10. скинути чизме, опрати их и дезинфиковати. Чизме се одлажу у посебну пластичну кесу: Кесу затворити (лепљива трака или слично). Дезинфиковати спољну површину кесе ручном прскалицом;
11. дезинфиковати и опрати заштитну обућу, наочаре и другу опрему која може да се користи више пута и убацити у пластичну кесу. Кесу затворити и дезинфиковати спољну површину кесе ручном прскалицом;

12. дезинфиковати ручни фрижидер у коме су спаковани узорци;
13. скинути други пар рукавица и одложити их у кесу отпорну на аутоклавирање у којој је већ одложена претходно упакована контаминирана заштитна опрема за једнократну употребу. Херметички затворити кесу и дезинфиковати спољњу површину кесе ручном прскалицом;
14. опрати и дезинфиковати руке;
15. напустити просторије и газдинство;

3.3.4. Опрема ветеринара/ветеринарског инспектора и ветеринара епизоотиолога из из научног или специјалистичког института

Комплет опреме број 1 – Опрема ветеринарског инспектора

- (1) Папир (нотес) и оловка;
- (2) Обрасци епизоотиолошког упитника;
- (3) Записници;
- (4) Опрема неопходна код клиничког прегледа и процедуре узорковања:
  - (а) заштитна одела;
  - (б) два пара заштитних навлака за ципеле;
  - (в) 2 пара гумених рукавица;
  - (г) латекс рукавица;
  - (ђ) папирне марамице;
  - (д) 5 пластичних контејнера отпорних на цурење;
  - (е) 5 пластичних кеса отпорних на цурење;
  - (ж) батеријска лампа;
  - (з) активни дезинфекциони раствор;
  - (и) бризгалица са иглама;
  - (ј) вакутајнери;
  - (к) 100 танких, малих пластичних кеса;
  - (л) 2 пара хируршких маказа;
  - (м) 2 пара пинцета;
  - (н) лепљива трака;
  - (о) 2 водоотпорна фломастера;
  - (п) 1 ручни фрижидер;
  - (р) улошци за ручне фрижидере;

Најмање два комплекта ове опреме мора бити припремљено и увек на располагању у свакој канцеларији ветеринарске инспекције (ЛКЦ).

3.3.5. Комплет бр. 2- опрема ветеринара/ специјалисте из из надлежног ветеринарског специјалистичког или научног института

- (а) 1 ручни фрижидер;
- (б) улошци за ручни фрижидер;
- (в) 2 пара пинцета;
- (г) 2 пара хируршких маказа;
- (д) најмање три ножа;
- (е) лепљива трака;
- (ж) налепнице и оловке;
- (з) бризгалица са иглама;
- (и) вакутајнери;

- (j) стерилни комплекти за узимање брисева;
- (к) епрувете;
- (л) пластични контејнери отпорних на цурење;
- (м) одела за једнократну употребу;
- (н) навлаке за ципеле и капе за једнократну употребу
- (о) капе за једнократну употребу;
- (п) латекс рукавице;
- (р) црне пластичне кесе за ђубре;
- (с) раствор за дезинфекцију и распршивач;
- (т) контејнер од стиropора;

3.3.6. Мере које ветеринар/ветеринарски инспектор предузима по обављању епизоотиолошког увиђаја и напуштања газдинства:

- 1) ограничавање кретања свиња на газдинству тако да свиње морају бити држане у својим боксовима или издвојене на изолованом месту у објекту;
- 2) забрана промета свиња са и на газдинство, а ако је потребно и забрана стављања у промет других животиња са газдинства;
- 3) забрана изношења лешева угинулих свиња осим у случају писменог налога ветеринарског инспектора;
- 4) забрана стављања у промет меса и других производа од меса свиња, семена, јајних ћелија и ембриона свиња, сточне хране, отпадака и опреме, којом се може ширити вирус афричке куге свиња, осим у случају писменог одобрења ветеринарског инспектора;
- 5) забрана кретања људи са и на газдинство без писменог одобрења ветеринарског инспектора;
- 6) ограничавање броја људи на газдинству на минималну могућу меру. Задржавање само особља неопходног за обављање основних послова. Посебно обратити пажњу на газдинства која су због лоших техничких и материјалних услова физички необезбеђена, односно, неограђена. На оваквим газдинствима контрола промета је отежана, у случају потребе додатно обезбедити затварање и ограђивање објекта;
- 7) узимање писане изјаве од особља са газдинства којом ће се особље обавезати да у наредних 72 сата неће посећивати било који објекат у коме се држе пријемчиве животиње. Ветеринарски инспектор као и било који други ветеринар који се затекао у објекту у коме постоји сумња на појаву АКС ће се обавезати на поштовање овог правила и захтева;
- 8) забрана кретања возила са и на газдинство без писменог одобрења ветеринарског инспектора;
- 9) постављање дезинфекционих баријера које обухватају дезинфекцију руку и обуће на улазу и излазу из објеката у којима се држе свиње и на улазу и излазу са газдинства.
- 10) постављање писаних упутстава и процедура на газдинству. Свака особа која улази или излази са газдинства мора да да попуни евиденциони лист посетилаца објекту/дворишту (име презиме, потпис, датум), да носи одговарајућу заштитну обућу и опрему и да се придржава упутстава ветеринарског инспектора како би се спречила могућност изношења вируса афричке куге свиња са газдинства. Сва транспортна средства морају да буду дезинфикована пре изласка са газдинства.

3.3.7. Додатне мере у случају неповољне епизоотиолошке ситуације

На газдинствима на којима је постављена сумња на АКС, посебно у подручјима са великом густином свиња, ветеринарски инспектор може да нареди:

- 1) убијање (еутаназију) и нешкодљиво уклањање свих свиња на сумњивом газдинству;
- 2) узимање довољног броја узорака од уништених свиња, како би се утврдио начин уношења вируса афричке куге свиња на газдинство и одредило колико је дуго вирус био присутан на газдинству пре него што је постављена сумња;
- 3) нешкодљиво уклањање лешева угинулих и уништених свиња;
- 4) проналажење и нешкодљиво уклањање производа, сировина и отпадака пореклом од свиња које су заклане у периоду између вероватног уноса вируса афричке куге свиња на газдинство и почетка спровођења наређених мера
- 5) проналажење и нешкодљиво уклањање семена, јајних ћелија и ембриона свиња, који су били узети у периоду између вероватног уноса вируса афричке куге свиња на газдинство и почетка спровођења наређених мера, на начин да се спречи ширење вируса афричке куге свиња;
- 6) обраду свих материја и отпадака који су могли бити контаминирани (нпр. хране за животиње), на начин да се уништи вирус афричке куге свиња;
- 7) уништавање свих материјала намењених за једнократну употребу који су могли бити контаминирани, а посебно оних који се користе при клању;
- 8) чишћење и дезинфекцију објеката у којима су свиње држане, возила којима је вршен превоз, опреме, стеље и стајњака у складу са Правилником, а након што су свиње нешкодљиво уклоњене
- 9) привремено успостављање контролне зоне око газдинства.

Ако то услови дозвољавају, ветеринарски инспектор може да ограничи примену ових мера само на свиње које су сумњиве да су заражене вирусом афричке куге свиња и само на део газдинства где се оне држе, под условом да су те свиње смештене, држане и храњене потпуно одвојено од других свиња на газдинству. Након уништавања свиња, извршиће се узимање одређеног броја узорака од животиње али и из амбијента где су боравиле инфициране јединке који је потребан да се потврди или искључи присутност вируса афричке куге свиња.

Наређене мере се спроводе све док се сумња на афричку кугу свиња не искључи.

3.3.9.. Начин узимања узорака од превентивно убијених свиња на газдинству на ком је постављена сумња на АКС

Ради потврђивања или искључивања АКС и прикупљања нових епизоотиолошких података, када су свиње на сумњивом газдинству убијене, од убијених свиња за серолошка испитивања узимају се узорци крви, а за вирусолошка и молекуларна испитивања узорци крви, слезина, лимфни чворови, бубрези и тонзиле.

Узорци се првенствено узимају од:

- 1) свиња које показују клиничке знаке болести или постморталне макропатолошке промене које указују на АКС и од свиња које су биле у директном или индиректном контакту са тим свињама;

- 2) свиња које су могле бити у ризичном контакту са зараженим или свињама сумњивим на инфекцију вирусом АКС;
- 3) из сваке подјединице односно производне фазе на фарми, узорци од свиња узимају се на основу критеријума за узорковање који треба да обухватају анамнестичке податке, постојеће клиничке симптоме као и утврђене макроскопске патолошке промене код животиња у запату. На основу наведеног се врши одабир јединки за узорковање (нпр. јединка која је боравила у истом обору где је претходно угинула јединка са израженом клиничком сликом или јединка која показује клиничке знаке супакутног до хроничног тока АКС). Препоручени број узорака за дијагностичко испитивање треба да омогући, са сигурношћу од 95%, откривање 2% преваленције у тој подјединици, а ако се ради о приплодним нерастовима у центрима за репродукцију и вештачко осемењавање, узорке крви треба узети од свих приплодних нерастова.

4.3.10. Мере које се предузимају у циљу потврђивања или искључивања присуства вируса АКС на газдинству, кланици или превозном средству

Поступак искључивања сумње или потврђивања АКС, на сумњивом газдинству

У циљу искључивања сумње или потврђивања АКС, на сумњивом газдинству морају да се:

- 1) провере подаци о продуктивности и здравственом стању свиња, укључујући и податке о обележавању и регистрацији свиња;
- 2) прегледају све све подјединице односно производне фазе на фарми (објекти) на газдинству (фарми)

4.3.1. Клинички преглед

Ветеринар/епизоотиолог обавља клинички преглед свиња који укључује мерењетелесне температуре и обавезан је за свиње које су:

- 1) болесне или слабије узимају храну (анорексичне);
  - 2) недавно лечене под дијагнозом респираторне и/или ентералне инфекције од неке друге болести;
  - 3) недавно доведене из подручја у којима је потврђена појава АКС или са подручја у којима је постављена сумња на АКС;
  - 4) држане у подјединицама које су недавно посетила лица која су била у контакту са свињама зараженим или сумњивим на АКС или лица за која је утврђено да су имала могуће контакте са потенцијалним извором вируса узрочника АКС,
  - 5) серолошки испитане на АКС, а на основу резултата серолошких испитивања није могуће искључити АКС;
- б) свиње које су биле у контакту са зараженим свињама;

4,3.11. Додатни клинички преглед и узорковање

Ако клиничким прегледом на газдинству нису откривене животиње које испуњавају горе наведени критеријум, ветеринар/епизоотиолог обавља додатни клинички преглед на свим свињама из подјединица газдинства за које је утврђено или се сумња да су инфициране вирусом АКС и узима узорке крви свиња за лабораторијско испитивање.

Уколико постоји сумња на АКС све јединке се прегледају. Уколико се установе знаци апатије, летаргије, анорексије, коњунктивитиса, дијареје, кашља, обавезно се врши мерење телесне температуре код свих животиња. Ако је једна јединка фебрилна у обору/групи, или показује знаке болести, врши се мерење телесне температуре код свих присутних животиња.

- 1) Минималан број свиња које се прегледају - мора да омогући откривање бар једне свиње са повишеном телесном температуром за претпостављену преваленцију од 10% и са сигурношћу од 95%, у подјединицама одређеног газдинства. Ако се ради о приплодним крмачама, минималан број прегледаних крмача мора да омогући откривање, са сигурношћу од 95%, бар једне крмаче са повишеном телесном температуром, по претпоставци да је повишена телесна температура присутна у 5% јединки (преваленција). Ако се ради о приплодним нерастовима у центрима за репродукцију и вештачко осемењавање, треба прегледати све приплодне нерастове;
- 2) Препоручени број узорка за дијагностичко испитивање треба да омогући откривање 2% преваленце са сигурношћу од 95% у истој подјединици.. Ако се ради о приплодним нерастовима у центрима за репродукцију и вештачко осемењавање, узорке треба узети од свих приплодних нерастова;

Ако се додатним клиничким прегледима на сумњивом газдинству открију клинички знаци или промене на органима које могу указивати на АКС, али ветеринарски инспектор сматра да ти налази нису довољни за потврђивање појаве АКС и да треба урадити лабораторијске тестове, узимају се узорци крви за лабораторијско тестирање од сумњивих и свиња у свакој од подјединица у којима се држе сумњиве свиње.

4.3.11. Постмортални преглед и узорковање

У случајевима када се на сумњивом газдинству открију угинуле свиње или јединке непосредно пред угинуће извршиће се постмортални прегледи на најмање пет таквих свиња, и то нарочито код оних које су пре угинућа показивале или показују клиничке знаке АКС, имају повишену температуру или су недавно угинуле. Ако се приликом тих прегледа не утврде промене које указују на АКС, а узимајући у обзир епизоотиолошку ситуацију, извршиће се клинички преглед свиња у подјединици у којој су држане угинуле свиње или свиње у терминалној фази болести и извршити узорковање крви. Могу се обавити и пост-мортем прегледи свих сумњивих свиња које су биле у контакту са зараженим свињама. Без обзира на присуство или изостанак промена које би указивале на АКС, ради обављања вирусолошких испитивања од свиња подвргнутих постморталном прегледу потребно је узети узорке органа или ткива.

Приликом обављања постморталног прегледа ветеринарски инспектор наређује предузимање потребних превентивних и хигијенских мера ради спречавања ширења болести;

5. МЕРЕ КОЈЕ СЕ ПРЕДУЗИМАЈУ У СЛУЧАЈУ ПОТВРДЕ АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА НА ГАЗДИНСТВУ

Резултати лабораторијских испитивања који указују на потврду АКС:

- 1) Изолација вируса;
- 2) Потврда инфекције вирусом АКС применом молекуларних метода дијагностике (RT-PCR);
- 3) Налаз специфичних антитела против АКС

Мере се предузимају у складу са законом и Правилником о утврђивању мера за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести афричке куге свиња (Сл. гласник РС бр. 32/10) (у даљем тексту: Правилник), као и начину њиховог спровођења.

Сматра се да је на газдинству дошло до појаве афричке куге свиња ако је на газдинству код једне или више свиња званично потврђена инфекција вирусом афричке куге свиња.

Под примарним жариштем, односно примарним појављивањем АКС на газдинству, сматра се појава АКС на газдинству где не постоји епизоотиолошка повезаност са другим жариштима у региону или другим регионима Републике Србије.

Одмах након што је званично потврђена АКС, успоставља се локални кризни центар у округу са субјединицом у општини и потребном подршком у регионалном кризном центру. Истовремено се предузимају мере контроле на самом газдинству а такође и налажу мере које се односе на заражено и угрожено подручје.

Обавештење о формирању локалног кризног центра се прослеђује медијима а такође се и постављају писана обавештења на јавним местима. Становништво се путем медија и у виду летака обавештава о ризицима које носи појава афричке куге свиња и достављају све неопходне информације становништву како би се обезбедила што боља сарадња, спречила паника и илегалан промет свиња.

На улазу у заражено газдинство организује се постављање упозорења да се ради о зараженом газдинству.

У локалном кризном центру чланови кризног центра преузимају своје дужности у складу са задужењима из Кризног плана. На основу епизоотиолошког увиђаја, доступних информација у вези са распоредом других газдинстава на којима се држе свиње и друге животиње, кланица, пијаца, кафилерија, фабрика сточне хране израђује се карта за заражено и угрожено подручје.

У карту се уносе и подаци као што је број животиња на газдинствима, категорије свиња, врсте објеката, тип газдинстава и други епизоотиолошки битни подаци. Уз сагласност Националног кризног центра и у складу са Решењем, одређује се заражено и угрожено подручје. Министарство званично одређује границе зараженог и угроженог подручја на основу предлога локалног и Националног кризног центра и мишљења Експертске групе.

Приликом одређивања граница зараженог и угроженог подручја, уважавају се епизоотиолошки параметри, бројност и густина свиња, распоред природних граница и баријера, конфигурација терена, распоред и тип газдинстава, њихова физичка повезаност, метеоролошки услови, распоређеност кланица, пијаца, фабрика сточне хране, кафилерија ако их има, распоређеност других објеката где се држе животиње, распоред саобраћајница и близина регионалних путева,

односно аутопутева, близина ловишта и могући контакти са дивљим свињама, као и други фактори.

У зараженом подручју, на основу епизоотиолошког увиђаја и прикупљања свих значајних података идентификују се контактна газдинства која могу бити или су у директном или индиректном контакту са зараженим газдинством.

5.1. Мере које се спроводе на зараженом газдинству

Ако је афричка куга свиња службено потврђена на газдинству, ветеринарски инспектор, поред епизоотиолошког увиђаја и мера из члана 4. став 1. Правилника, на зараженом газдинству наређује да се:

1) изврши еутаназија свих свиња на зараженом газдинству, без одлагања, под надзором ветеринарског инспектора, на начин који обезбеђује да се током уништавања и превоза лешева и материјала спречи ширење вируса афричке куге свиња;

2) узме довољан број узорака од свиња како би се утврдио начин уношења вируса афричке куге свиња на газдинство и одредило колико је дуго вирус био присутан на газдинству пре него што је ова болест пријављена;

3) нешкодљиво уклоне лешеви уинулих и убијених свиња, под надзором ветеринарског инспектора;

4) пронађу и нешкодљиво уклоне, под надзором ветеринарског инспектора, производи, сировине и отпаци пореклом од свиња које су заклане у периоду између вероватног уноса вируса афричке куге свиња на газдинство и почетка спровођења наређених мера;

5) пронађу и нешкодљиво уклоне, под надзором ветеринарског инспектора, семе, јајне ћелије и ембриони свиња, који су узети у периоду између вероватног уноса вируса афричке куге свиња на газдинство и почетка спровођења наређених мера;

6) обраде све материје и отпаци (нпр. хране за животиње), односно униште сви материјали за једнократну употребу за које постоји вероватноћа да су контаминирани, а посебно они који су коришћени за убијање, на начин да се уништи вирус афричке куге свиња;

7) изврши чишћење и дезинфекција, а ако је потребно и дезинсекција објеката у којима су свиње држане, возила у којима је вршен превоз, опреме, стеље и стајњака, а након нешкодљивог уклањања лешева свиња.

У случају првог избијања афричке куге свиња врши се генетска типизација изолованог вируса афричке куге свиња.

5.2. Мере које се предузимају у случају појављивања АКС у зоолошком врту или ловишту

Ако је избијање афричке куге свиња потврђено у зоолошком врту, националном парку, ловишту или ограђеном одгајалишту где се свиње држе у научно истраживачке сврхе или у сврху узгоја и очувања ретких раса, Министарство може да дозволи одступања од појединих горе наведених мера под условом да су мере које се предузимају довољне да зауставе даље ширење вируса. О предузимању ових мера обавештава се Европска комисија.

5.3. Мере које се спроводе у случају потврде афричке куге свиња на газдинству које има различите производне јединице

Ако је афричка куга свиња потврђена на газдинству које се састоји од две или више одвојених производних јединица, како би се завршио тов свиња, може да се одобри одступање од мера прописаних у члану 5. став 1. тачка 1) Правилника на производним јединицама са здравим свињама, под условом да је утврђено да су структура, величина и удаљеност између производних јединица и поступци који се у њима спроводе такви да те производне јединице имају сасвим одвојене објекте и опрему за смештај, држање и храњење свиња, тако да вирус не може да се шири из једне производне јединице у другу.

У оваквом случају израђује се детаљан план поступања узимајући у обзир све мере за спречавање ширења болести и заштиту здравља животиња.

5.4. Мере које се спроводе на контактним газдинствима

Када ветеринарски инспектор оправдано сумња или утврди на основу епизоотиолошког увиђаја да постоји сумња на појаву афричке куге свиња на контактним газдинствима и увек када то епизоотиолошка ситуација захтева, наредиће спровођење мера еутаназije, односно спровођење свих мера које су спроводе на газдинствима ма којима је доказано присуство афричке куге свиња и узимање довољног броја узорака од убијених свиња, како би се потврдило или искључило присуство вируса афричке куге свиња на контактном газдинству. Процена да ли ће се наредити спровођење мере убијања свиња на контактном газдинству врши се на основу следећих критеријума:

Најважнији критеријуми и фактори ризика које треба узети у обзир код доношења одлуке о убијању свиња на контактним газдинствима

Критеријум	Одлука	
	За убијање на хуман начин	Против еутаназije
Клинички знаци који указују на појаву АКС* на контактном газдинству	ДА	НЕ
Свиње су премештане из зараженог на контактна газдинства у периоду након вероватног уношења вируса на заражено газдинство	ДА	НЕ
Контактна газдинства се налазе на подручју са великом густином популације свиња	ДА	НЕ
Могућност ширења вируса из места избијања АКС пре увођења мера за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање	ВЕЛИКА/НЕПОЗНАТА	ОГРАНИЧЕНА

Контактна газдинства су смештена у кругу од 500 м од места избијања АКС (а ако се ради о подручју са врло великом густином свиња, мора се узети у обзир већа удаљеност)	ДА	НЕ
Контактна газдинства се налазе у близини више газдинстава на којима је избила АКС	ДА	НЕ
Број свиња на газдинству на коме је избила АКС и/или на контактним газдинствима	ВЕЛИКИ (у смислу могућности преношења)	МАЛИ (у смислу могућности преношења)

У случајевима када се донесе одлука да се свиње на контактном газдинству не уништавају морају се спровести утврђене мере за газдинства на којима постоји сумња на појављивање АКС. Наређене мере се спроводе све док се сумња на АКС не искључи или се потврди присуство АКС.

5.5. Епизоотиолошки увиђај

Епизоотиолошки увиђај врши се када постоји сумња на појаву афричке куге свиња на основу епизоотиолошког упитника (анкете) који је саставни део овог Приручника и дат је у Прилогу. Епизоотиолошки увиђај обавезно обухвата следеће податке:

- 1) Тачно бројно стање у дворишту/на фарми по категоријама свиња: приплодне јединке (назимице, крмаче, нерастови), подмладак (прасад на сиси, залучена прасад-одгој) и тов. Евиденција других животињских врста (категирија, раса) на истој фарми.
- 2) временски период, током кога је вирус афричке куге свиња могао бити присутан на газдинству пре него што је ова болест пријављена или пре него што је постављена сумња на болест;
- 3) могући извор афричке куге свиња на газдинству и утврђивање свих осталих газдинстава, где су се свиње могле заразити из истог извора;
- 4) кретање људи, возила, свиња, лешева, семена, производа од свиња или било ког другог материјала, којим се вирус може пренети са или на газдинство;
- 5) колико дуго је болест већ присутна на имању;
- 6) ко је пријавио заразу;
- 7) постојање ветеринарске службе на фарми, ако се ради о интензивној производњи;
- 8) које су и када наложене мере а односе се на: забрану кретања људи, уклањање животиња, транспортних возила, меса, лешева, инструмената или материјала који могу да пренесу узрочника болести са или у дотично газдинство;
- 9) идентификација имања у директном и индиректном контакту;
- 10) трасирање (праћење кретања) заразе, односно инфекције унапред и уназад, односно праћење кретања пријемчивих животиња, људи, возила, сточне хране или било ког другог материјала којим би узрочник могао да се пренесе;
- 11) присуство сличних симптома болести у ранијем периоду;
- 12) подаци о лечењу животиња: када, због чега и ко је лечио животиње;
- 13) подаци о вакцинацији животиња које су обавезне у складу законом РС ;

- 14) подаци о надлежној ветеринарској организацији која спроводи имунопрофилактику на фарми;
- 15) близина других газдинстава са животињама;
- 16) близина других важнијих објеката: кланице, пијаце, догони стоке, кафилерије, мешаоне сточне хране;
- 17) начин исхране животиња;
- 18) употреба помија у исхрани животиња;
- 19) ловна подручја, резервати животиња, ограђена ловишта са дивљим свињама;
- 20) менаџмент фарме;
- 21) врста и намена постојећих објеката;
- 22) навике радника: да ли гаје свиње у својим домаћинствима, баве се ловом, хигијенска пракса-пресвлачење на фарми и други битни биосигурносни фактори;
- 23) оцена нивоа биосигурносних мера на фарми: процедуре, изглед, структура и солидност;
- 24) држање животиња на отвореном;
- 25) могућност контакта са дивљим свињама;
- 26) служба обезбеђења на фармама;
- 27) климатски утицаји;
- 28) демографски фактори и навике локалног становништва: клање у домаћинству, прављење традиционалних производа у домаћим условима и друго;

Ако се приликом епизоотиолошког увиђаја утврди да би афричка куга свиња могла да се прошири са или на газдинства која се налазе на подручју других држава, о томе се обавештавају те државе и суседне државе.

6. МЕРЕ КОЈЕ СЕ ПРЕДУЗИМАЈУ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО ПОЈАВЉИВАЊА АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА У КЛАНИЦИ ИЛИ ПРЕВОЗНОМ СРЕДСТВУ

6.1. Код сумње на појаву афричке куге свиња у кланици или превозном средству ветеринарски инспектор, без одлагања, врши епизоотиолошки увиђај и наређује мере, како би се потврдила или искључила сумња на појаву афричке куге свиња.

6.2. У случају сумње на појаву афричке куге свиња у кланици или превозном средству, свиње ће одмах бити изоловане и стављене под надзор док резултати испитивања не буду познати.

6.3. Ако се у кланици или превозном средству потврди случај афричке куге свиња ветеринарски инспектор:

- 1) наређује да се иврши еутаназија, без одлагања, све пријемчиве животиње у кланици или превозном средству;
- 2) наређује да се нешкодљиво уклоне лешеве, трупови, унутрашњи органи, кланични и животињски отпад пореклом од потенцијално заражених животиња, под надзором ветеринарског инспектора;
- 3) наређује чишћење, дезинфекција и по потреби дезинсекцију објеката, опреме и возила под надзором ветеринарског инспектора;
- 4) наређује да се на газдинству са кога су допремљене заражене свиње или лешеве и на другим контактним газдинствима примене мере прописане у

члану 7. Правилника, а да се на газдинству порекла заражених свиња или лешева примене мере из члана 5. став 1. Правилника, ако се епизоотиолошким увиђајем покаже да је то неопходно;

5) забрањује допремање на клање и превоз животиња док не истекне период од 48 сати након чишћења, дезинфекције и по потреби дезинсекције.

7. МЕРЕ КОЈЕ СЕ СПРОВОДЕ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ НА ПОЈАВУ И ПОТВРДЕ АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА КОД ДИВЉИХ СВИЊА

Код сумње на појаву афричке куге свиња. код дивљих свиња установљава се подручје под надзором. Све одстрелене и нађене угинуле дивље свиње морају бити прегледане на АКС уколико је то могуће. Препоручени број одстрелених дивљих свиња од којих је потребно узети узорак унутар утврђеног зараженог (рестриктивног) подручја, мора са сигурношћу 95%, омогућити откривање 2% преваленције доказивањем присуства вируса и/или вирусних структура (антиген, геном) и доказивањем имунолошког одговора (специфична антитела).

Ветеринарски инспектор, без одлагања, врши епизоотиолошки увиђај и наређује друге мере у подручју под надзором, како би се потврдила или искључила сумња на појаву афричке куге свиња.

7.1. Након потврђивања првог случаја афричке куге свиња код дивљих свиња Национални кризни центар ће затражити стручно мишљење од Експертске групе у вези процене епизоотиолошке ситуације и препорука за управљање кризном ситуацијом.

7.2. У складу са Кризним планом, Задатак Експертске групе је да :

- 1) проучи епизоотиолошку ситуацију и да препоруке за одређивање граница зараженог подручја;
- 2) предложи мере које треба спровести у зараженом подручју;
- 3) пружи стручну помоћ при изради плана за искорењивање афричке куге свиња код дивљих свиња;
- 4) анализира реализацију спровођења мера на терену;

7.3. Мере које се спроводе на зараженом подручју:

1) попис свих категорија свиња на газдинствима односно израда првог пописа свиња на основу процене ако се свиње држе на отвореном, редовно ажурирање података о попису од стране власника и контрола ветеринарског инспектора;

2) држање свих свиња на газдинству у објектима или другом месту на коме могу да буду изоловане од дивљих свиња и да не смеју да имају приступ било каквом материјалу који је могао да буде у контакту са дивљим свињама;

3) забрањен улаз и излаз свиња на и са газдинства, без одобрења ветеринарског инспектора, узимајући у обзир епизоотиолошку ситуацију;

4) постављање дезинфекционих баријера употребом одговарајућих средства за дезинфекцију на улазима и излазима из објеката и газдинства, а по потреби вршење дезинсекције;

5) примена одговарајућих хигијенских и биосигурносних мера од стране особа које долазе у контакт са дивљим свињама, како би се смањио ризик од ширења вируса афричке куге свиња;

6) вршење испитивања - свих угинулих или свиња које показују клиничке знаке афричке куге свиња на газдинству;

7) забрањено уношење на газдинство органа или ткива дивље свиње, било да је одстрелена или пронађена мртва, као и прибора или опреме који би могао да буде контаминиран вирусом афричке куге свиња;

8) забрањен промет семена, јајних ћелија или ембриона свиња са газдинстава из зараженог подручја;

9) преглед одстрелене или угинуле дивље свиње на зараженом подручју у присуству ветеринарског инспектора и епизоотиолога и изврши испитивање на афричку кугу свиња. Лешеве дивљих свиња за које се дијагностичким испитивањем утврди да су позитивне, нешкодљиво се уклањају под надзором ветеринарског инспектора. И у случају добијања негативног резултата на афричку кугу свиња забрањује се стављање у промет меса таквих свиња. Делови који нису за исхрану људи обрађују се под надзором ветеринарског инспектора;

10) генетска типизација вируса афричке куге свиња.

Када се афричка куга свиња појави код дивљих свиња на граничном подручју у Републици Србији, при одређивању мера које су неопходне за спречавање ширења, сузбијање и искорењивање афричке куге свиња, Министарство сарађује са надлежном службом суседне државе.

У подручјима где је откривено присуство афричке куге свиња код дивљих свиња власници домаћих свиња и ловне организације, путем медија и писаних обавештења биће упозорени на појављивање АКС код дивљих свиња и мерама које је потребно поредузети у циљу превенције преношења болести са дивљих на домаће свиње.

7.4. План сузбијања афричке куге свиња код дивљих свиња

Након утврђивања афричке куге свиња код дивљих свиња, Министарство израђује писани план мера за искорењивање афричке куге свиња код дивљих свиња и на газдинствима на инфицираном подручју који садржи податке о:

- 1) резултатима епизоотиолошког увиђаја и спроведеним дијагностичким испитивањима
- 2) површини (границама) рестриктивног подручја унутар територије Републике Србије. Код одређивања зараженог (рестриктивног) подручја узимају се у обзир резултати спроведеног епизоотиолошког увиђаја и географска распрострањеност болести, популација дивљих свиња на том подручју, постојање већих природних или вештачких баријера и кретање дивљих свиња. Рестриктивно подручје не може бити мање од 8 км у полупрецинику;
- 3) организовању и ангажовању биолога, ловаца, ловачких и ветеринарских организација;
- 4) медијској кампањи и информисању заинтересованих организација и служби;

- 5) раширености афричке куге свиња у популацији дивљих свиња и о лабораторијским и другим испитивањима одстрелених или пронађених мртвих дивљих свиња, као и о резултатима епизоотиолошког увиђаја;
- 6) условима које морају да испуњавају ловци како би се избегло ширење заразе;
- 7) поступцима који се користе за нешкодљиво уклањање лешева дивљих свиња;
- 8) епизоотиолошком увиђају који се обавља на свакој дивљој свињи било да је одстрелена или пронађена мртва и који укључује попуњавање епизоотиолошког упитника са подацима о:
  - географском подручју на коме је свиња одстрелена или пронађена мртва,
  - датуму када је свиња одстрелена или пронађена мртва,
  - особи која је свињу одстрелила или је пронашла мртву,
  - старости и полу свиње,
  - симптомима пре одстрела, ако је дивља свиња била одстрелена,
  - стању леша,
  - лабораторијским налазима;
- 9) програмима надзора и мерама које се примењују на газдинству унутар одређеног зараженог подручја и ако је потребно у његовој околини, укључујући превоз и премештање животиња у заражено подручје и изван њега, с тим да ове мере морају да укључују забрану стављања свиња, њиховог семена, ембриона и јајних ћелија у промет изван зараженог подручја;
- 10) критеријумима на основу којих се укида спровођење мера за искорењивање афричке куге свиња у зараженом подручју и мера које се примењују на газдинствима у том подручју;
- 11) телу које је надлежно и одговорно за надзор и координацију рада јединица одговорних за спровођење Плана;
- 12) начину на који ће Савет за ветеринарство редовно пратити резултате спровођења Плана;
- 13) мониторингу на афричку кугу свиња, који ће почети да се спроводи по истеку периода од 12 месеци од последњег потврђеног случаја афричке куге свиња код дивљих свиња на зараженом подручју и трајати најмање 12 месеци.

7.4.1. Дијагностичко испитивање дивљих свиња у подручјима где је потврђено присуство АКС код дивљих свиња

На подручјима на којима је доказано присуство АКС код дивљих свиња спроводиће се дијагностичко испитивање у циљу праћења распрострањеност болести и планирања могућих акција.

Код планирања мониторинга дивљих свиња у зараженим рестриктивним подручјима где је потврђено присуство АКС код дивљих свиња потребно је одредити величину циљне популације као и величину подручја које ће бити обухваћено програмом надзора. Величина узорка одређује се према израчунатом

броју дивљих свиња које живи на одређеном подручју.

Ако подаци о густини и величини популације нису доступни, треба утврдити географско подручје под надзором на коме ће се узимати узорци, водећи при том рачуна о сталној присутности дивљих свиња и постојању природних и вештачких препрека које су у стању да спрече велика и стална кретања животиња.

Ако таквих околности нема или се ради о великим подручјима, препоручује се да се за узимање узорака одреде подручја не већа од 200 км², на којима обично живи између 400 и 1.000 дивљих свиња. Пожељно је да ова подручја на којима се спроводи надзор буду распоређена у што већи број епизоотиолошких јединица подељена до површине хектара. За свако ловиште унутар епизоотиолошког подручја потребно је да постоји посебан план надзора. Све одстрелене по мгућству, као све и нађене угинуле дивље свиње требају да буду прегледане на АКС. Препоручени број одстрелених дивљих свиња од којих је потребно узети узорак унутар утврђеног подручја треба да са сигурношћу од 95%, омогући откривање 2% преваленције доказивањем присуства вируса и/или вирусних структура (антиген, геном) и доказивањем специфичних антитела.

Препоручује се такође да у областима у којима је лов учесталији и лови се редовно или се у њима као мера надзора над болестима обавља селективни излов, пожељно је да 50% животиња чији се узорци узимају буде из старосне групе од три месеца до године дана, 35% од једне до две године, а 15% старије од 2 године. Старост животиња од којих су узети узорци одређује се према према стандардној зубној формули.

Такође се узимају и узорци одстрелених и угинулих свиња и за вирусолошка испитивања. Када се оцени да је потребно узети узорке органа дивљих свиња директно за вирусолошка испитивања узимају се преваходно органи младих свиња у старости од 3 месеца до годину дана.

У упуту за лабораторијска испитивања наводе се подаци:

- 1) подручју где је свиња пронађена мртва или одстрелена;
- 2) датуму када је пронађена или одстрелена;
- 3) ко је свињу пронашао или одстрелио;
- 4) старости животиње;
- 5) пол животиње;

8.УСПОСТАВЉАЊЕ ЗАРАЖЕНОГ И УГРОЖЕНОГ ПОДРУЧЈА

Одмах након што је званично потврђена појава АКС, на основу епизоотиолошких извештаја Локалног/Регионалног кризног центра, мишљења Експертске групе успоставља се заражено и угрожено подручје. Истовремено се предузимају мере контроле на самом газдинству, а такође и налажу мере које се односе на шире подручје.

Границе зараженог подручја одређују се у кругу полупречника од најмање 3 км око места избијања болести. Заражено подручје налази се у оквиру угроженог подручја у кругу полупречника најмање 10 км око места избијања болести.

Код дефинисања и одређивања граница зараженог и угроженог подручја узимају се у обзир:

- 1) резултати епизоотиолошког увиђаја;
- 2) географске карактеристике, нарочито природне или вештачке границе;
- 3) конфигурација терена;

- 4) положај, међусобна удаљеност газдинстава и њихове физичке везе,
- 5) метеоролошки услови,
- 6) распоред кланица, пијаца, фабрика сточне хране, кафилерија ако их има,
- 7) распоред других објеката где се држе животиње,
- 8) распоред саобраћајница и близина регионалних односно аутопутева,
- 9) ограђена ловишта са дивљим свињама и други фактори;
- 10) подаци о промету и трговини свињама и подаци о постојећим кланицама;
- 11) средства и особље којима се располаже за контролу промета свиња унутар подручја, нарочито уколико угинуле или уништене свиње морају бити уклоњене са газдинства са којег потичу.

Ако заражено и/или угрожено подручје укључује део територије других држава, границе зараженог и угроженог подручја одредују се у сарадњи са надлежним органима тих држава, односно планиране мере се усклађују и изводе уз координацију са службом суседне државе.

Како би се обезбедила добра информисаност унутар и ван зараженог и угроженог подручја постављају се видљиви знаци и упозоравајући натписи и користе средстава јавног информисања. На улазу у заражено газдинство организује се постављање упозорења о зараженом газдинству.

У Националном и Локалном кризном центру чланови кризног центра преузимају своје дужности у складу са задужењима из плана.

На основу епизоотиолошког увиђаја, доступних информација у вези са распоредом других газдинстава на којима се држе свиње и друге животиње, кланица, пијаца, кафилерија, фабрика сточне хране и других релевантних објеката, израђује се карта зараженог и угроженог подручја. У карту се уносе и подаци као што је број животиња на газдинствима, категорије свиња, врсте објеката, тип газдинстава и други епизоотиолошки битни параметри. Ове карте служе најпре да се особама које доносе одлуке предоче могући развоји догађаја и сценарији и да се добије комплетан преглед ситуације на терену.

У зараженом подручју, на основу епизоотиолошког увиђаја и прикупљања свих значајних података идентификују се контактна газдинства и она која су у индиректном контакту. Приликом одређивања граница зараженог и угроженог подручја, узимају се у обзир сви епизоотиолошки параметри.

9.МЕРЕ КОЈЕ СЕ СПРОВОДЕ НА ЗАРАЖЕНОМ ПОДРУЧЈУ

9.1. На зараженом подручју наредиће се спровођење следећих мера:

- 1) попис свих газдинстава на којима се држе и узгајају свиње у што краћем року, обележавање и регистрација свих необележених свиња, након чега, у року од седам дана, ветеринарски инспектор мора да изврши надзор свих газдинства у зараженом подручју како би клинички прегледао свиње и проверио регистар свиња на газдинствима, спроведено обележавање свиња;
- 2) забрану премештања и промета свиња, осим у посебним случајевима. Изузетно, ветеринарски инспектор може да одобри провоз свиња путем-саобраћајницом или железницом кроз заражено подручје, под условом да се провоз обавља без заустављања и истоваривања животиња. Одобрење се даје за свиње намењене за клање које долазе изван зараженог подручја и које се шаљу на клање без одлагања у кланицу која се налази у зараженом подручју;

- 3) чишћење и дезинфекција, што је пре могуће након контаминације, камиона и других превозних средства и опреме, коришћених за превоз свиња или других животиња или материјала који је могао бити заражен (лешеве, сточна храна, стајњак и сл.). Ни једно превозно средство које је било коришћено за превоз свиња не сме да напусти заражено подручје, а да претходно није очишћено, дезинфиковано и прегледано, уз одобрење од стране ветеринарског инспектора;
- 4) забрану промета других животиња на и са газдинства без одобрења ветеринарског инспектора;
- 5) пријаву, без одлагања, сваке угинуле или болесне свиње на газдинству ветеринарском инспектору, који наређује спровођење одговарајућих испитивања у складу са Правилником;
- 6) забрану премештања свиња са газдинства на коме се држе док не истекне најмање 30 дана од спроведеног чишћења и прве дезинфекције заражених газдинстава.
- 7) забрану промета семена, јајних ћелија и ембриона свиња са газдинстава унутар заразног подручја;
- 8) обавезно спровођење одговарајућих биосигурносних мера које су потребне за смањивање опасности од ширења вируса афричке куге свиња од стране сваке особе која улази или излази са газдинства.

9.2. да су све свиње клинички прегледане, уз мерење телесне температуре и да је обављена контрола регистра, бројева ушних маркица свих свиња на газдинству;

- 1) да приликом прегледа и контроле нису утврђени никакви клинички знаци афричке куге свиња, да су све свиње обележене на прописан начин;
- 2) да се свиње отпремају у затвореним превозним средствима која је запечатио ветеринарски инспектор;
- 3) да су превозна средства и опрема одмах након превоза свиња очишћена и дезинфикована;
- 4) да је од свиња које треба да буду заклане или убијене узет довољан број узорака, у циљу потврђивања или искључивања присуства вируса афричке куге свиња.

9.3. Време трајања наложених мера у зараженом подручју:

- 1) Мере у зараженом подручју остају на снази све док се на зараженим газдинствима не спроведе чишћење и дезинфекција;
- 2) Док се не на газдинствима у зараженом подручју спроведе клинички преглед свиња и узорковање крви, у циљу потврђивања или искључивања присуства вируса, најраније 30 дана након спроведеног чишћења и прве дезинфекције на зараженим газдинствима. Након добијања негативног резултата клиничких и лабораторисјких испитивања мере могу бити укинуте.

10. МЕРЕ КОЈЕ СЕ СПРОВОДЕ НА УГРОЖЕНОМ ПОДРУЧЈУ

10.1. На угроженом подручју спроводе се следеће мере:

- 1) попис свих газдинстава;
- 2) обележавање и регистрација свих необележених свиња;

- 3) забрана промета свиња јавним и приватним путевима, осим уз одобрење Министарства које се може дати за свиње које се провозе путем или железницом кроз угрожено подручје, под условом да се провоз обавља без заустављања и истовара животиња, као и за свиње које потичу изван угроженог подручја а упућене су на неодложно (хитно) клање у кланицу која се налази на угроженом подручју;
- 4) чишћење и дезинфекција камиона и других превозних средстава и опреме која је коришћена при превозу свиња или других животиња или материјала који је могао бити контаминиран вирусом афричке куге свиња (нпр. лешеви, храна за животиње, стајњак) што је могуће пре након контаминације. Превозна средства, коришћена за превоз свиња не могу напустити угрожено подручје уколико нису претходна очишћена и дезинфикована;
- 5) забрана улаза и излаза на и са газдинства свим животињама током првих седам дана од одређивања граница угроженог подручја, без одобрења ветеринарског инспектора;
- 6) пријава, без одлагања, сваке угинуле или оболеле свиње и спровођење одговарајућих мера у складу са Правилником;
- 7) забрана промета семена, јајних ћелија и ембриона свиња са газдинстава унутар угроженог подручја;
- 8) контрола нивоа одговарајућих биосигурносних мера које су потребне за смањивање опасности од ширења вируса афричке куге свиња од стране особа које улазе или излазе са газдинства.
- 9) забрана стављања у промет свиња са газдинства најмање 21 дан од спроведеног чишћења и завршне дезинфекције заражених газдинстава.

10.2. Након истека периода од 21 дана, Министарство може да одобри премештање свиња са газдинства и то само за директан превоз:

- 1) на хитно клање у кланицу коју је одредило Министарство, ако је могуће унутар зараженог или угроженог подручја. Ако се свиње провозе у кланицу, по налогу ветеринарског инспектора, а уз одговарајућу документацију, месо закланих животиња мора да се обележи тако да се зна да потиче од тих свиња због његове касније употребе и одредишта;
- 2) у објекат за нешкодљиво уклањање или одговарајуће место, где се свиње одмах убијају на хуман начин, а њихови трупови нешкодљиво уклањају под надзором ветеринарског инспектора,
- 3) у посебним случајевима у друге објекте унутар зараженог или угроженог подручја.

10.3. Ако се мере из става 1. овог члана спроводе дуже од 30 дана због нових случајева избијања болести, а као последица тога је угрожена добробит животиња или су се појавили други проблеми у узгоју свиња, Министарство може, на основу захтева власника животиња, да одобри отпремање свиња са газдинства унутар угроженог подручја и то:

- 1) на хитно клање у кланицу коју је одредило Министарство и која се налази ако је могуће унутар зараженог или угроженог подручја;
- 2) у објекат за нешкодљиво уклањање или одговарајуће место, где се свиње одмах уништавају, а њихови лешеви нешкодљиво уклањају под надзором ветеринарског инспектора,

- 3) у друге објекте унутар зараженог или угроженог подручја, у посебним случајевима.

10.4. Време трајања наложених мера у угроженом подручју:

- 1) Мере у угроженом подручју остају на снази све док се на зараженим газдинствима не спроведе чишћење и дезинфекција;
- 2) Док се на свим газдинствима у угроженом подручју не спроведе клинички преглед свиња а по потреби узорковање крви, у циљу потврђивања или искључивања присуства вируса, најраније 20 дана након спроведеног чишћења и прве дезинфекције на зараженим газдинствима. Након добијања негативног резултата клиничких и лабораторисјких испитивања мере могу бити укинуте.

10.5. Земља или зона слободна од АКС

1. Земље историјски слободне од АКС

Земља или зона историјски слободне од АКС се може сматрати слободном од АКС без специфичног надзора патогена, уколико на њеном подручју никада није забележен ниједан случај АКС код свих врста свиња.

2. Земље слободне од АКС код свих врста свиња

Земља или зона изван тачке 1) може се сматрати слободном од АКС ако:

- а) је надзор на АКС спроведен током протекле три године;
- б) нема случаја инфекције АКСВ током последње три године; овај период се може смањити на 12 месеци уколико се надзором докаже одсуство крпеља *Ornithodoros*, или докаже да они немају улогу као вектори;
- в) се пошилике свиња увозе у складу са прописима.

3. Земље слободне од АКС код домаћих и дивљих свиња у затвореном

Земља или зона може се сматрати слободном од АКС код домаћих и дивљих свиња које се држе у затвореном, ако:

- а) је надзор на АКС, спроведен током протекле три године;
- б) није било случајева инфекције АКСВ код домаћих и дивљих свиња у затвореном током протекле три године; овај период се може смањити на 12 месеци уколико се надзором докаже одсуство крпеља *Ornithodoros* или докаже да они немају улогу као вектори;
- в) се свиње и производи од свиња увозе у складу са прописима.

10.6. Поновно добијање слободног статуса

Уколико се жариште АКС јавља у претходно слободној земљи или зони, њен статус се може вратити три месеца након дезинфекције последњег зараженог објекта, под условом да:

1) је спроведен stamping-out и у случају када се сумња или зна да су крпељи укључени у еризоотологију инфекције, и да је потврђено одсуство патогена употребом контролних свиња у инфицираним објектима током два месеца;

2) је спроведен надзор на АКС и да је исти дао негативне резултате.

11. ПОСТУПЦИ ПРОВЕРЕ И УЗИМАЊА УЗОРАКА ПРЕ ДАВАЊА ОДОБРЕЊА ЗА ПРЕСЕЉЕЊЕ СВИЊА СА ГАЗДИНСТАВА СМЕШТЕНИХ У ЗАРАЖЕНОМ И УГРОЖЕНОМ ПОДРУЧЈУ И КАО И У СЛУЧАЈУ ДА СУ ТЕ СВИЊЕ ЗАКЛАНЕ ИЛИ УБИЈЕНЕ

11.1. У циљу одобравања пресељења свиња са газдинстава која се налазе у зараженом и угроженом подручју, свиње морају бити клинички прегледане.

Клинички преглед мора да буде:

- 1) обављен у периоду од највише 24 сата пре пресељења свиња,
- 2) обављен на репрезентативном броју животиња;
- 3) ако се ради о свињама које треба преселити на друго газдинство, прегледом треба обухватити и свиње у свим подјединицама у којима се држе свиње које се премештају. Ако се ради о свињама старијим од три или четири месеца тај преглед укључује и мерење телесне температуре. Минималан број свиња које треба прегледати мора да омогући, са сигурношћу од 95%, откривање АКС у тим подјединицама, за претпостављену преваленцију од 10% популације свиња. Ако се ради о приплодним крмачама, минималан број свиња које треба прегледати мора да омогући, са сигурношћу од 95%, откривање 5% преваленције у подјединици у којој се држе свиње које се премештају, а ако се ради о нерастовима, треба прегледати све нерастове који се селе. Када су прегледом обухваћене и свиње у подјединицама, као што је горе наведено, у свим подјединицама потребно је извршити клинички преглед свиња. Минималан број свиња у подјединицама које треба прегледати мора да омогући, са сигурношћу од 95%, откривање повишене телесне температуре, или других симптома који указују на сумњу на АКС, ако се она у подјединици појављује за претпостављену преваленцију од 20%. Ако се ради о приплодним крмачама и нерастовима, минималан број свиња које треба прегледати у подјединицама мора да омогући, са сигурношћу од 95%, откривање повишене телесне температуре или других симптома, ако се они у подјединици појављују за претпостављену преваленцију од 5%.
- 4) Од свиња пре него што се убију или закољу, за потребе спровођења дијагностичких испитивања потребно је узети узорке крви. Препоручени број узорака које треба узети мора да омогући, са сигурношћу од 95%, откривање 2% преваленције или преваленције вируса у свакој подјединици. Врсте узорака и тест који се употребљава, морају да буду у складу са упутствима Министарства, односно мора да се води рачуна о доступности

дијагностичких тестова, њиховој осетљивости, као и о постојећој епизоотиолошкој ситуацији.

- 5) Ако су клинички знаци и постморталне промене које указују на АКС откривени пошто су свиње заклане или убијене, примењују се Поступци узимања узорака од свиња убијених приликом спровођења мера на сумњивом газдинству.

12. МЕРЕ КОЈЕ СЕ СПРОВОДЕ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ И У СЛУЧАЈУ ПОТВРДЕ АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА У КЛАНИЦИ

12.1. Код сумње на појаву афричке куге свиња у кланици или превозном средству ветеринарски инспектор, без одлагања, врши епизоотиолошки увиђај и наређује мере, како би се потврдила или искључила сумња на појаву афричке куге свиња. Сумња да су животиње оболеле од афричке куге свиња на кланици поставља се на основу *анте мортем* и *пост мортем* прегледа.

У случају сумње на појаву афричке куге свиња у кланици или превозном средству свиње ће одмах бити изоловане и стављене под надзор док резултати испитивања не буду познати и наредити следеће мере:

1. забрану даљег клања животиња;
2. задржавање свиња у депоима до искључивања сумње или потврђивања болести;
3. забрану промета свиња са кланице или у кланицу а по потреби и забрану стављања у промет других животиња из кланице;
4. забрану изношења трупова закланих свиња и меса свиња из кланице;
5. забрану изношења сточне хране, отпадака и опреме;
6. ограничење кретања људи са кланицу и у кланицу. Особе које напуштају кланицу могу је напустити само уз одобрење ветеринарског инспектора и под условима да је спроведен детаљан поступак деконтаминације (купање, пресвлачење, и друге биосигурносне мере);
7. забрану кретања возила са кланице или у кланицу, без одобрења ветеринарског инспектора. Возила, којима је дозвољен излазак из кланице морају бити детаљно опрана и дезинфикована;
8. постављање дезинфекционих баријера на улазу и излазу из објеката унутар кланице и на улазу и излазу из кланице;
9. спровођење епизоотиолошког увиђаја;

12.2. Епизоотиолошки увиђај мора да укључи следеће податке:

- 1) време могућег уласка болесних животиња у кланицу, односно праћење кретања болести уназад од момента откривања првог случаја;
- 2) могући извор АКС и евентуалну епизоотиолошку повезаност извора инфекције и свих осталих газдинстава са којих су свиње допремане на клање;
- 3) кретање људи, свиња, возила, лешева, меса, споредних производа клања и другог контаминираних материјала у периоду од сумње на појаву болести;
- 4) да ли запослени радници гаје свиње у својим домаћинствима;
- 5) ако епизоотиолошка ситуација то налаже, како би се спречило ширење заразе изван кланице, наредиће се успостављање зоне под надзора око кланице, укључујући и примену одговарајућих мера на газдинствима која се

налазе унутар зоне под надзором. Мере ће се примењивати све док се сумња на АКС не искључи односно док се не потврди присуство болести.

12.3. Када се потврди појава афричке куге свиња у кланици извршиће се:

- 1) уништавање, без одлагања, свих пријемчивих животиња у кланици или превозном средству;
- 2) проналажење и нешкодљиво уклањање под надзором ветеринарског инспектора мяса свиња које су заклане у периоду између вероватног уноса вируса КСК у кланицу и спровођења наређених мера;
- 3) нешкодљиво уклањање лешева, трупова, унутрашњих органа и кланичног и животињског отпада пореклом од потенцијално заражених животиња;
- 4) чишћење и дезинфекција објеката, опреме и возила под надзором ветеринарског инспектора;
- 5) епизоотиолошки увиђај;
- 6) узорковање материјала ради лабораторисјких испитивања (генетска типизација - вируса афричке куге свиња);
- 7) спровођење мера из Правилника на газдинству са кога потичу заражене свиње или трупови, као и на другим контактним газдинствима;
- 8) забрана допремања свиња на клање или стављање у промет до истека периода од 24 сата након чишћења и дезинфекције.

13. МЕРЕ КОЈЕ СЕ СПРОВОДЕ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ И У СЛУЧАЈУ ПОТВРДЕ АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА У ПРЕВОЗНОМ СРЕДСТВУ

13.1. У случају када се постави сумња на АКС код животиња које су затечене у превозном средству, пошиљка животиња се враћа на газдинство одакле животиње потичу или се упућује на најближе газдинство на коме нема животиња и које мора бити добро изоловано. Животиње се стављају под службени надзор и наређују мере које су у случају сумње да је дошло до појављивања болести на газдинству. На газдинству ће остати мере на снази све док се АКС не искључи или се потврди присуство и болести док се на газдинству са ког животиње потичу спроводи детаљан епизоотиолошки увиђај и спроводе све мере утврђене кризним планом за газдинства на којима је постављена сумња на АКС.

14. МЕРЕ КОЈЕ СЕ СПРОВОДЕ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ И У СЛУЧАЈУ ПОТВРДЕ АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА НА САЈМУ (ИЗЛОЖБИ СТОКЕ) ИЛИ СТОЧНОЈ ПИЈАЦИ

14.1. У случају сумње да је дошло до појаве АКС на сточној пијаци, сајму или изложби стоке, наређује се спровођење истих мера утврђених за случај сумње од појаве АКС на било ком другом газдинству на коме се држе свиње и истовремено наредити следеће мере:

- 1) забрану даље продаје животиња;
- 2) нареди попис свих свиња по категоријама;
- 3) попис свих болесних и уинулих свиња;

- 4) забрану промета и ограничавање кретања свиња. Свиње морају бити задржане у оборима и кавезима у којима су затечене на сајму, односно улазак у објекте или напуштање објекта;
- 5) забрану промета других животиња на сајму, односно пијаци;
- 6) забрану изношења лешева са сајма, односно пијаце без одобрења надлежног ветеринарског инспектора;
- 7) забрану изношења сточне хране, отпадака и опреме којом се може ширити вирус АКС, осим по одобрењу ветеринарског инспектора;
- 8) ограничење кретања људи на сајму, односно пијаци осим уз одобрење надлежног ветеринарског инспектора, с тим да свака особа која улази или излази у објект мора спровести одговарајуће личне биосигурносне мере деконтаминације и заштите од изношења инфективног агенса;
- 9) забрану кретања возила, осим уз одобрење ветеринарског инспектора, с тим да сва превозна средства морају бити дезинфикована пре изласка;
- 10) постављање дезинфекционих баријера на улазу у сточну пијаци односно сајам;
- 11) спровођење епизоотиолошког увиђаја.

14.2. Епизоотиолошки увиђај, односно спровођење наређених мере се пре свега односе на откривање порекла свиња и идентификовања свих могућих директних и индиректних контаката на газдинству порекла, односно спровођење потребних мера које се односе на сумње, односно потврду АКС на сајму, односно сточној пијаци и одговарајуће мере на газдинству са ког сумњиве, односно оболеле свиње потичу. Мере које се предузимају у циљу сузбијања и искорењивања АКС су идентичне као и оне које се примењују на другим газдинствима на којима је потврђена појава болести.

Ветеринарски инспектор наређује спровођење и других мера које су предвиђене и које се примењују у случају постваљања сумње на АКС, односно које се примењују када је присуство АКС потврђено на било ком газдинству на коме се држе свиње, укључујући и мере клиничког прегледа различитих категорија свиња;

15. ЕУТАНАЗИЈА (убијање животиња на хуман начин)

Еутаназију животиња спроводи обучено особље под надзором ветеринара или ветеринарског инспектора. За спровођење еутаназије мора бити обезбеђен довољан број људи, мора се користити исправна опрема и само одобрена средства за еутаназију. Приликом лишавања живота животиња, животиње не смеју да пате, односно не смеју да доживљавају физичку или психичку бол а мере присиле не смеју бити веће него што је то неопходно. До момента еутаназије са животињама се мора поступати хумано и уколико је потребно, обезбедити храну и воду за животиње. Сви поступци са животињама укључујући и кретање животиња, требају бити сведени на најмању меру.

Ветеринарски инспектор одлучује да ли ће се животиње убијати у затвореном простору или на отвореном при чему поступак треба обавити на неподводном тлу или непропусној подлози. Животиње се лишавају живота на неки од законом дозвољених начина. Приликом еутаназије треба водити рачуна о томе да не дође до повређивања особља које је ангажовано на пословима лишавања живота.

Губитак свести и смрт морају бити тренутни, ако се деси да животиња није тренутно усмрћена, поновни поступак мора бити такав да животиња приликом освешћивања и поновног покушаја еутаназије не сме да осећа бол. Након завршетка еутаназије мора се проверити да ли су све животиње мртве.

Забрањено је усмрћивање животиња у присуству људи који нису директно ангажовани на спровођењу мера еутаназије, односно у присуству јавности.

Као метод може се користити и пиштољ са пенетрирајућим клином и/или употреба регистрованих фармацеутска средства за еутаназију (Т-61, или слични препарати регистровани за ову намену). Најповољније место за примену пиштоља за омамљивање је одмах изнад замишљене средине црте која повезује унутрашње углове очију.

Приликом еутаназија неопходно је да се јединке правилно фиксирају од стране искусног особља да би се спречило повређивање лица која се налазе у непосредној близини. Уколико дође до контакта средства за еутаназију са повређеном кожом, оком, нежељеног убризгавања или повређивања неког лица са прибором који садржи средство које је намењено за еутаназију животиња (игле, бризгалица) неопходно темељно испрати рану са водом и сапуном и хитно се обратити лекару и понети упутство за употребу из паковања средства за еутаназију са собом.

Провера животних функција се обавља провером рада срца, акта дисања и провером корнеалног рефлекса. Одсуство животних функција и корнеалног рефлекса након 5 минута од еутаназије је сигуран знак смрти. Струја се може ефективно користити само код прасади .

16. НЕШКОДЉИВО УНИШТАВАЊЕ ЛЕШЕВА И КОНТАМИНИРАНИХ ПРЕДМЕТА

16.1. Општи принципи нешкодљивог уништавања лешева и контаминираних предмета

Општи принцип за уништавање лешева је да се лешеви уништавају што хитније и што ближе локацији на којој се убијене животиње налазе. Треба избегавати разношење лешева на даље локације, а само када нема услова за уништавање животиња на лицу места лешева превозити на друге локације, специјалним возилима и под условима који не дозвољавају цурење материјала и ширење узрочника болести у околини. Приликом транспорта лешева обавезно захтевати пратњу полиције.

Након спроведеног поступка уништавања лешева спроводи се детаљан поступак чишћења, прања и дезинфекције опреме и возила која су коришћена током поступка уништавања лешева као и самог простора на коме је спроведен поступак уништавања лешева. У случајевима када се лешеви уништавају у кафилерији транспорт се дозвољава само затвореним возилима специјалне намене која не дозвољавају цурење материјала. Возилима се обезбеђује посебна пратња у циљу спречавања ризика расејавања инфективног материјала. Након истовара ова возила морају бити темељно очишћена и дезинфикована.

Објекти из којих су лешеви уклоњени морају се што пре очистити и дезинфиковати, укључујући и делове газдинства преко којих су се лешеви преносили или на којима су животиње боравиле. Остаци ткива или крви који су остали после убијања морају се такође уништити на исти начин као и сами лешеви.

Након спроведеног поступка убијања животиња и уништавања лешева сва опрема и возила се подвргавају поступку чишћења, прања и дезинфекције.

16.2. Методе нешкодљивог уништавања лешева

16.2.1. Закопавање на лицу места

У областима где је закопавање могуће и дозвољено, закопавање може бити метод избора за нешкодљиво уништавање лешева. Јама мора бити припремљена што пре после потврђивања дијагнозе. За закопавање једне одрасле свиње потребно је $0,3\text{m}^2$. Такође неопходно је да лешеви буду прекривени слојем земље дебљине најмање 2м. Треба водити рачуна је површина подземних вода 2м од дна предвиђене јаме/рова. За израчунавање величине јаме/рова треба водити рачуна о ефективної запремини рова/јаме. Нпр за дужни метар рова/јаме ширине 3м дубине 5м, где су лешеви прекривени слојем земље дебљине 2м има ефективну запремину од 9m^3 , што значи да на дужном метру рова/јаме ових димензија се могу закопати 30 одраслих свиња.

Приликом избора места за закопавање посебно треба водити рачуна о нивоу подземних вода, удаљености текућих и стајаћих вода и насеља. Ниво подземних вода не сме бити виши од једног метра у односу на дно јаме. Удаљеност у односу на водотокове не сме бити мања од 50 метара док прве куће не смеју бити ближе од 30 метара. Сви био-разградиви материјали који се не могу дезинфиковати закопавају се са лешевима животиња. Лешеви морају бити посути слојем негашеног креча и потом слојем земље који не сме бити тањи од 1 метар. Ипак, посипање лешева заправо конзервише и онемогућава трулежне процесе. Од већег је значаја дезинфекција, посипање када се закопају, на површини

Да би се избегло стварање улегнућа након распадања лешева, на површини јаме се мора наслагати слој ископане земље и формирати хумка. Место где су животиње закопане мора бити означено на карти (гео-позиционирано) и мора бити ограђено. Због могућег ризика по животну средину подаци о закопаним животињама морају се доставити и надлежној служби локалне самоуправе надлежне за комуналне послове, односно послове заштите животне средине. Предност оваквог метода уништавања лешева се огледа пре свега у томе што је јефтин и што не изискује велика материјална улагања. Међутим овај метод није погодан за уништавање већег броја животиња. Тада се могу правити и веће јаме на удаљеним местима у односу на газдинство али је код оваквог начина нешкодљивог уништавања ризик од загађења животне средине и ширења заразе значајно већи. Посебан проблем у оба случајева представља загађење подземних и текућих вода и земљишта азотом и амонијаком. Истраживања су показала да је ниво амонијак и азота непосредно уз ивицу јаме и до 2000 пута већи него што је нормалан налаз у земљишту. Време распадања закопаних лешева, у зависности од састава земљишта, траје и до 22 месеца.

16.2.2. Спаљивање

У случајевима када лешеве није могуће закопати или транспортовати у кафилерију, лешеви се могу спаљивати. Најбоље је користити покретне инсинераторе. Постоје новији модели који у потпуности задовољавају стандарде заштите од загађења. Овакви уређаји су безбедни, не загађују околину и не

производе непријатне мирисе. Предност је и то што се лако могу поставити у теренским условима а комплетан поступак нешкодљивог уништавања се дешава на лицу места. Недостатак оваквог начина је релативно ограничени капацитет али су врло прикладни за уништавање лешева код мањих епизоотија, у насељеним местима са мањим бројем свиња. Могућ метод је и спаљивање на ломачама. Пре спаљивања треба одредити локацију где ће се лешеви спаљивати, обезбедити довољно горива за сагоревање а лешеве пре спаљивања попрскати дезинфекционим раствором. При избору локације водити рачуна да дим и непријатни мириси не угрожавају насељена места и друге објекте. Место саљивања треба осигурати да не дође до избијања пожара и обезбедити инцидента противпожарна средства. Лешеви се на ломачи постављају тако да има довољно ваздуха за сагоревање, а потом натопе довољном количином горива да би што боље сагорели. Као подлога (чврсто гориво) се може користити угаљ, дрва, слама и сл. Испод основе ломаче, се ископају канали дубине 30 цм растојања 1 метар један од другог. Њихов положај је такав да се налазе у правцу доминантних ветрова и служе да би вентилацијом подстакло боље сагоревање. На основу ломаче се постави чврсто гориво (дрва, угаљ) а онда ређају лешеви и то слојевито. Слој лешева па слој горивог материјала. Када се формира, ломача се полије нафтом или машинским уљем и запали. Након завршеног спаљивања потребно је пепео закопати, а површину земље санирати. Овакав начин уништавања лешева је најнеприкладнији и најризичнији. Представља и велики проблем због загађења животне средине и ширења непријатних мириса у околину. Користити га у крајњој нужди и када друга ефикаснија и мање ризична решења нису доступна.

16.2.3. Кафилерија

Лешеви животиња се уништавају у кафилеријама, осим у изузетним случајевима када је лешеве могуће уништити само на лицу места и када за топостоје одговарајући безбедни услови. Лешеви се могу преносити до кафилерије само возилима специјалне намене која не дозвољавају цурење материјала изван возила. Кафилерија мора бити овлашћена да прерађује инфективни материјал. Овакав начин ако се спроводи у складу са строгим процедурама и посебним прописом и представља ефикасан начин уништавања лешева, безбедан по животну средину, за који је неопходно обезбеди услове и неопходна средства.

16.3. Уништавање инфективног материјала

Стајњак, органски и сви остали материјали које није могуће дезинфиковати, а који су присутни на газдинству: простирка, сточна храна, разни отпаци, морају се уништити.

16.3.1. Простирка (стајњак)

У зависности од количине простирке, односно стајњак се могу закопати заједно са лешевима убијених животиња или се слагати на гомили и подвргавати процесу биотермичког уништавања. Процес биотермизације се заснива на активности аеробних термофилних бактерија које захтевају довољно влаге и кисеоника. Температура, коју производе аеробни микроорганизми, може да буде око 10°C виша у односу на температуру коју производе анаеробни микроорганизми, па приликом слагања стајњака водити рачуна да се обезбеде

аеробни услови и довољно влаге у гомилама са простирком. Температура унутар гомиле достиже вредности од 45° до 65°С. На газдинству треба изабрати локацију која се налази на непропусном терену и где нема могућности отицања течности из стајњака који ће се слагати. Ово место треба да буде изоловано од животиња односно да нема могућности да животиње дођу у контакт са одложеном простирком, као и за људе, осим за лица која су задужена за одлагање стајњака. У случају да овакво место не постоји на газдинству, уз одобрење ветеринарске инспекције, може се одредити место и изван газдинства под условом да је ризик разношења инфективног агенса занемарљив.

Пре изношења простирке из објекта, стеља се добро напрска раствором 2% NaOH. Гомиле са стајњаком, односно употребљеном простирком, се слажу у облику купе до висине око 1,20 цм. Употребљену простирку и стајњак слагати у растресите слојеве. Преко ове гомиле сложити слој од 25 цм неконтаминирание сламе, а затим слој од 25цм неупотребљене простирке. Површину гомиле напрскати 2% NaOH у количини од 2л/м², прекрити пластичном фолијом и подвргнути процесу биотермизације у периоду од 42 дана. За дезинфекцију стајњака подесан је и 2% КОН. КОН је подесан и због чињенице да се употребом КОН неће нарушити минерални састав земљишта односно да не узрокује загађење земљишта. У летњем периоду на сваких 14 дана, а у зимском сваких 7 дана горње слојеве премештати у унутрашњост како би сви делови били подвргнути једнакој (вишој) температури. У случају да температура не може да пређе 45°С гомили се могу додавати: слама, сено, лишће, струготина, односно материјали богати кисеоником. Простирка се не сме износити са газдинства пре завршетка процеса биотермичке обраде.

Простирка и ђубре се могу третирати врућом паром температуре 70° С или се могу уништити, у зависности од количине и закопавањем. Дубина закопавања мора бити таква да не дозвољава приступ дивљих и домаћих животиња простирци.

16.3.2. Осока

Контаминирана осока се мора чувати на месту сабирања најмање 60 дана од последњег додавања инфективног материјала. Период чувања се може скратити само под условима да је третирана дезинфицијенсима односно поступцима који ће сигурно уништити узрочнике болести. Поступак мора бити испоштован у потпуности и испраћен од стране ветеринарског инспектора. За дезинфекцију осоке може да се користи хлорамин, хлорни креч и натријум хипохлорит у количини од 120 г/м³. Минимално време излагања дезинфекцији је 20 минута. Најбољи ефекат уништавања је на температури осоке од 40-45°С.

16.3.3. Слама

Слама се може дезинфиковати прскањем дезинфицијенсом и покривањем стогова пластичним фолијама у периоду од 42 дана. Из практичних разлога једноставније је спалити сламу.

16.3.4. Сточна храна

Сточна храна се може уништавати на исти начин као и лешеве убијених или уинулих животиња.

Особе које су ангажоване на пословима убијања и уништавања лешева и другог контаминираниог материјала, мора користити средства личне заштите и строго се придржавати процедура. Сва заштитна одећа и друга опрема за једнократну употребу након завршетка посла мора бити уништена. Остала обућа и друга средства морају бити темељно дезинфикована и очишћена. Возила и опрема опрана и дезинфикована.

17. ДЕЗИНФЕКЦИЈА ЗАРАЖЕНОГ ГАЗДИНСТВА, ОБЈЕКТА, ОПРЕМЕ И ВОЗИЛА

17.1. Општи принципи

Важан сегмент сузбијања заразе јесте и дезинфекција зараженог газдинства, објекта, опреме, возила, отпадног и другог контаминираниог материјала.

Дезинфекцију треба организовати и спроводити у комбинацији са темељним механичким чишћењем и прањем при чему се увек треба придржавати општих принципа заштите здравља људства које је ангажовано на овим пословима. Особље, ангажовано на овим пословима мора да се строго придржава процедура, да носи заштитну опрему и да свој контакт са контаминираним материјалима сведе на минимум. Са опасним средствима мора се руковати максимално опрезно.

Дезинфекција се спроводи као уводну (претходну), текућа и завршна.

Нешкодљиво уништавање лешева, дезинфекцију објекта и зараженог газдинства обављају специјализоване екипе ветеринарских станица, ветеринарских института и других организација овлашћених за обављање ДДДД послова (дезинфекције, дезинсекције, дератизације и деодорације) и ангажованих од стране Министарства. На овим пословима помоћ им пружају комуналне службе локалне самоуправе и локални штабови цивилне заштите (Сектора за ванредне ситуације). Сва лица која су ангажована на пословима дезинфекције морају бити квалификована за ове послове и адекватно опремљена заштитном одећом и опремом: заштитна одела, капе, гумене чизме, рукавице, наочаре, кецеље, маске. За дезинфекцију се мора користити исправна опрема која даје што богатију маглу дезинфекционог раствора: термално замагљивање, моторне механичке прскалице.

Код дезинфекције се треба строго придржавати и следећих општих принципа:

- 1) стељу, простирку и измет темељно натапати дезинфицијенсом. Прање и чишћење спроводити детаљно уз употребу четки при чему треба енергично и темељно четкати подове, зидове и плафоне. Када код је могуће, опрему треба демонтирати и детаљно прати и дезинфиковати уз употребу четки. Сви делови газдинства, куда су пролазиле животиње, возила или људи, који су радили са болесним животињама, морају бити дезинфиковани;
- 2) за дезинфекцију користити средства регистрована у земљи која проверено делују на узрочника болести, при чему треба водити рачуна да дезинфекционо средство не оштећује прибор, опрему и површине које се дезинфикују. Строго се придржавати упутстава произвођача нарочито у делу који прописује време експозиције односно време деловања како дезинфицијенаса тако и других супстанци које се користе за одмашћивање;
- 3) за распршивање дезинфицијенаса користити исправне ручне или машинске прскалице које дају богату маглу при чему концентрација радног раствора

мора бити таква да гарантује висок ниво ефикасности, у складу са препоруком произвођача;

- 4) након обављене дезинфекције обавезно треба издати потврду о извршеној дезинфекцији, како за возила тако и за газдинства;
- 5) поступак дезинфекције газдинства, објекта, опреме и возила мора се обављати под непосредним инспекцијским надзором републичке ветеринарске инспекције;

Све производне јединице, које су функционално и физички повезане са зараженим газдинством, морају бити дезинфиковане. Возила која су коришћена за животиња, хране за животиње, стајњака и другог контаминираних материјала морају бити дезинфикована.

17.2. Дезинфекција објеката у којима су се налазиле болесне животиње

17.2.2. Уводна (припремна) дезинфекција:

Одмах након завршетка поступка убијања животиња спроводи се поступак уводне дезинфекције објеката и опреме у којима су боравиле животиње. Све површине унутар објекта, укључујући опрему и убијене животиње напрскати раствором радног раствора дезинфицијенса у количини од 1л/м². Дезинфекционо средство избора за ову намену је 2% раствор NaOH. Оставити да дезинфицијенс делује наредних 30 минута. Након истека овог периода започети изношење лешева.

У случају да се животиње убијене изван објекта, објекат напрскати раствором 2% NaOH, а животиње напрскати по завршетку поступка убијања и транспортовати до места нешкодљивог уништавања.

17.2.3. Механичко чишћење и прање

Након завршетка убијања животиња и изношења лешева из објекта приступа се детаљном механичком чишћењу објекта, а потом и прању. Циљ овог поступка је уклањање грубих нечистоћа и омогућавање што бољег контакта површина, које се дезинфикују, и радног дезинфекционог раствора. Осим тога, органске материје на себе везују вирусне партикуле и смањују ефекат дезинфекције с обзиром на то да дезинфицијенс теже допире до узрочника болести.

С тим у вези мора се спровести чишћење и прање зидова, плафона и подова у циљу што комплетнијег одмашћивања и скидања органске материје. За прање се може користити вода под притиском којој су додата средства за одмашћивање. Приликом употребе воде под притиском избегавати накнадно контаминирање већ очишћених површина због прскања течности са прљавих површина. За одмашћивање се може користити 3% топли раствор (55°C) NaCO₃ коме је додато 0,3% натријум мета силикат и уз употребу притиска од 80-100 бара. Опрему, зидове и подове прати до постизања „сензорне“ чистоће. Метална опрема као што су кавези може се деконтаминирати термичким третманом употребом пламена.

Сва опрема унутар објеката као што су: појилице, хранилице, елеватори и транспортери хране морају се опрати и третирати дезинфицијенсом најмање 24 сати. Најбоље је ову опрему прво раставити па онда опрати и дезинфиковати. Очистити опрему за осветљавање У објекту је потребно очистити зидове и плафоне, као и опрему за осветљавање, с обзиром на то да су ови уређаји увек запрљани.

17.2.4. Текућа дезинфекција

После спровођења поступка уклањања грубе нечистоће и прања објекта и опреме приступа се дезинфекцији објекта и опреме. Дезинфицијенс наносити равномерно и темељно на све површине: зидове, подове, плафоне, спољашње површине зидова. Водити рачуна и о количини нанетог дезинфекционог средства, концентрацији и експозицији. Поступак наношења дезинфицијенаса поновити након 24 часа.

У објектима, код којих су подови направљени од водонепропусних материјала, као што су бетон, цигла, асфалт или други материјали, 2% раствор NaOH наносити у количини од 0.7л/м². На водопрпусне површине, као што су земљани подови, ако су набијени наносити раствор у количини од 1л/м² а на ненабијене земљане подове у количини од 1.5л/м².

Резервоари за воду морају се такође испразнити, опрати и дезинфиковати.

Торњеви и силоси за храну морају се испразнити, опрати топлем водом под притиском и на крају фумигирати.

Возила се дезинфикују после механичког чишћења и прања при чему посебну пажњу треба посветити, точковима, браницима, блатобранима и бочним странама возила.

Ситна опрема се може дезинфиковати потапањем у дезинфицијенс. Потопљена опрема треба да стоји у раствору потопљена најмање 4 часа.

17.2.5. Завршна дезинфекција

Завршна дезинфекција се спроводи седам дана после другог третмана газдинства, објекта, возила и опреме. Поступак је идентичан као и код текуће дезинфекције.

17.2.6. Листа дезинфицијенаса који су активни против вируса афричке куге свиња, концентрације и препоруке за употребу:

- 1) натријум хидроксид: 2% раствор за дезинфекцију отворених површина, зидова, подова, делова опреме који су отпорни на натријум хидроксид, дезинфекцију точкова у дезинфекционим баријерама;
- 2) натријум хипохлорит: 2,3% активне хлорне солуције за дезинфекцију опреме;
- 3) 2% раствор „Виркон С“, „Охусид“ (комбинација калијум моноперсулфата, калијум сулфата)
- 4) лимунска киселина: 0.2% раствор за дезинфекцију руку;

17.2.7. Евиденција о обављеној дезинфекцији

О обављеним пословима дезинфекције и утрошку средства за дезинфекцију обавезно је водити уредну евиденцију која треба да садржи:

- 1) назив утрошеног дезинфицијенса;
- 2) количину утрошеног дезинфекционог средства;
- 3) концентрацију радног раствора

- 4) за сваку извршену дезинфекцију обавезно је издати признаницу власницима газдинства и возила;

17.2.8. Дезинфицијенси који уништавају вирус АКС, концентрације и контактено време деловања

АКТИВНИ ПРИНЦИП	КОНЦЕНТРАЦИЈА	КОНТАКТНО ВРЕМЕ
Оксиданси: Натријумхипохлорит	2,% ppm активног хлора	10-30 минута
Базе: Натријум хидроксид	2%	10-30 минута
Киселине: Лимунска киселина	0.2% (за дезинфекцију руку)	30 минута
Остало: Калијум моноперсулфат, калијум сулфат)	2%	10-30

17.2.9. Скала за израчунавање концентрације радног раствора NaOH према измереној рН вредности радног раствора

	рН радног раствора	Концентрација радног раствора у %
1.	12.7	0.5
2.	13.1	1
3.	13.5	2
4.	13.8	3

18. ПОНОВНО НАСЕЉАВАЊЕ СВИЊА НА ГАЗДИНСТВО НА КОМЕ СУ БОРАВИЛЕ ЗАРАЖЕНЕ ЖИВОТИЊЕ

18.1.1. Поновно увођење свиња на заражено газдинство, може да се изврши по истеку 40 дана од завршетка чишћења, дезинфекције и по потреби дезинсекције.

18.1.2. Када се свиње поново уведу на газдинство узима се у обзир начин држања свиња на наведеном газдинству.

18.1.3. Ако појава болести на газдинству није повезана са векторима, примењује се следећи поступак:

- 1) На газдинству где се свиње држе на отвореном, прво морају да се уведу сентинел свиње (које су испитане и дале негативан резултат на присуство антитела на вирус афричке куге свиња) или свиње које долазе са газдинства на коме није било никаквих ограничења повезаних са афричком кугом свиња. Сентинел свиње се у складу са упутствима ветеринарског инспектора правилно распоређују по целом зараженом газдинству и од њих се након 45

дана од увођења узимају узорци ради испитивања на присуство антитела на вирус афричке куге свиња. Кад се добије негативан резултат дијагностичког испитивања може да се приступи даљем увођењу свиња на газдинство.

2) Код свих других начина узгајања, поновно увођење свиња у газдинство одвија се или у складу са одредбама из тачке 1) овог става или се све свиње уводе под условом:

- да долазе са газдинстава која нису била подвргнута никаквим ограничењима повезаним са афричком кугом свиња и да се уведу у газдинство у року од 20 дана,
- да се свиње у обновљеном стаду подвргну дијагностичком испитивању, с тим да се узорци за овај преглед узимају најраније 45 дана након доласка последњих свиња,
- да ни једна свиња не сме да напусти газдинство док се не добију негативни резултати дијагностичког испитивања.

(4) Ако је појава болести била повезана са векторима, свиње не смеју поново да се уводе на газдинство најмање шест година, осим:

1) ако су успешно, под надзором ветеринарског инспектора, спроведени поступци за уништавање вектора из просторија или места на којима ће се свиње држати или на којима свиње могу да дођу у контакт са вектором, или

2) ако може да се докаже да присутност вектора више не представља значајан ризик од преношења афричке куге свиња, након чега се примењује поступак прописан у ставу 3. тачка 1) овог члана. Најраније 60 дана након потпуне репопулације узимају се узорци ради дијагностичког испитивања на вирус афричке куге свиња. До добијања негативних резултата ни једна свиња не сме да напусти газдинство.

(5) Када појава болести није била повезана са векторима и ако је прошло више од шест месеци од завршетка чишћења и дезинфекције на газдинству, ветеринарски инспектор може да одобри одступање од става 3. овог члана, узимајући у обзир епизоотиолошку ситуацију.

(6) Поновно увођење на газдинство домаћих животиња других врста мора да одобри ветеринарски инспектор, при чему мора да узме у обзир ризик од ширења заразе или од присутности вектора при поновном увођењу.

УПУТСТВО ЗА ПАКОВАЊЕ ПАТОЛОШКОГ МАТЕРИЈАЛА И
УПУЋИВАЊЕ У ЛАБОРАТОРИЈУ

Паковање узорака обављаће се на следећи начин:

1) примарну посуду (пластични контејнер) са узорком херметички затворити и ставити у већу секундарну водонепропусну посуду (већи контејнер) која се такође херметички затвара. За херметичко затварање може се користити парафин или адхезивна трака. Приликом процењивања величине примарне посуде рачунати и на потребну количину транспортног медија. Запремина примарне посуде не сме прелазити -запремину од 500 мл или 500 грама.

2) спољашност контејнера дезинфиковати.

3) између примарне посуде и секундарне посуде уметнути обичну или папирну вату у количини довољној да у случају лома примарне посуде може да упије сву количину садржаја.

4) примарна посуда се убацује у секундарну посуду. Секундарна посуда мора бити довољно јака и мора задовољавати ИАТА стандард који подразумева и тест пада са висине од 1.2 метра. Секундарна посуда мора бити водонепропусна и величине од најмање 100 милиметара спољашњег дијаметра.

5) секундарна посуда се пакује у спољашње паковање чија запремина не сме да прелази 4 литара односно 4 кг. По потреби може се користити за расхлађивање суви или влажни лед. У зависности од врсте леда, спољни суд, односно паковање, мора бити такво да пропушта CO₂, односно ако се користи влажни лед не дозвољава цурење. Секундарна посуда се у кутији фиксира стиропором или обичном хартијом.

6) спољна посуда, односно пакет мора бити правилно означена. Ако се материјал шаље у међународну референтну лабораторију спољна посуда мора бити означена на следећи начин: „ANIMAL PATHOGEN- PACKAGE TO BE OPENED AT THE „Centro de Vigilancia Sanitaria Veterinaria (VISAVET), Facultad de Veterinaria, HCV Planta sótano, Universidad Complutense de Madrid (UCM), Avda Puerta de Hierro s/n, 28040 Madrid, ESPAÑA, IMPORTATION AUTHORISED BY LICENCE NUMBER (...*.....) ISSUED UNDER THE IMPORTATION OF ANIMAL PATHOGEN ORDER“

. У простору назначеном за унос броја (...*.....) уноси се број за ткива и друге материјале ANZ/2074C/2004/3* Како се ови лиценци бројеви временом мењају референтна лабораторија мора с времена на време пре слања материјала да провери исправност броја.

7) приликом паковања користити индивидуалну заштитну опрему (заштитна одела, рукавице, маске и наочаре) и водити рачуна да не дође до контакта инфективног материјала са незаштићеним деловима тела. Након завршетка паковања извршити темељну дезинфекцију радног простора на коме је упакован материјал.

Материјал упакован на овакав начин задовољава услове паковања прописане Инструкцијом за паковање П650, тринаеста ревизије модела прописа Уједињених Нација који регулишу транспорт инфективних супстанци и безбедан

је за слање, односно испуњава услове паковања прописане IATA 602 инструкцијом.

Узорке мора пратити Захтев за врстом лабораторијског испитивања који између осталог мора да садржи податке о животињској врсти, броју и врсту узорка и адресу пошиљаоца. Узорак, који се шаље у међународну референтну лабораторију мора да прати Упут односно пропратни акт Министарства. Узорак у међународну референтну лабораторију се шаље неком од специјализованих агенција за транспорт опасних материјала као што је ТНТ. Поред Упута Министарства, попуњава се и посебан образац који се добија од транспортне агенције, намењен царинским властима приликом уласка узорка у земљу дестинације.

Паковање материјала и припрему узорка за слање у међународну референтну лабораторију врши национална лабораторија за афричку кугу свиња, на захтев и уз одобрење Министарства.

**УПУТСТВО ЗА ПАКОВАЊЕ ПАТОЛОШКОГ МАТЕРИЈАЛА И
УПУЋИВАЊЕ У НРЛ
(Научни институт за ветеринарство Србије, Војводе Тозе 14, Београд)**

Паковање узорака врши се на следећи начин:

- 1) примарну посуду (контејнер 50 ml) са узорком херметички затворити, дезинфиковати и ставити у био хазард кесу коју такође треба херметички затворити парафином или адхезивном траком.
- 2) Између примарне посуде и секундарне посуде (био хазард кеса) уметнути обичну или папирну вату у количини довољној да у случају лома примарне посуде може да упије сву количину садржаја.
- 3) Секундарне посуде се пакују у спољашње паковање и као такве достављају у НРЛ у ручном фрижидеру.

За слање узорака у ЕУ референтну лабораторију на потврдна испитивања задужена је Национална референтна лабораторија поштујући претходну најаву и IATA правила.

УПУТСТВО ЗА ИЗРАДУ ДЕЗИНФЕКЦИНИХ БАРИЈЕРА

ПОШТОВАНИ ГРАЂАНИ!

У циљу заштите здравља ваших животиња и заштите ваше имовине молимо вас да на улазима у ваша дворишта и ваше објекте у којима држите свиње обавезно поставите дезинфекционе баријере ради дезинфекције возила, руку и обуће људи. Такође вас молимо да посетите вашим домаћинствима, од стране посетиоца и суседа, сведете на минималну могућу меру и захтевате обавезну дезинфекцију руку, обуће и возила. На овај начин ћете заштити ваше животиње од избијања афричке куге свиња.

За израду дезинфекционих баријера можете користити следећу опрему и средства:

- 1) на улазу у двориште поставити слој сламе у дебљини од 15 центиметара или комад сунђера. Ако је могуће, дезинфекциона баријера треба делимично да буде укопана у земљу дубине око 15 цм. Величина дезинфекционе баријере односно газишта треба да буде таква да точкови возила могу да направе пун круг преко газишта и буду дезинфиковани у целости (за путничко возило најмање 2 метара пута 1 метар, а за пољопривредна моторна и друга возила величину одредити у зависности од величине возила и обима највећих точкова)
- 2) за дезинфекцију возила треба користити масну соду (натријум хидроксид-жива сода) у раствору од 2%. Раствор се прави на следећи начин: на 9,8 литара обичне воде додати 200 грама масне соде. Након отапања соде раствор прелити преко слоја сламе или сунђера који је постављен на месту дезинфекционе баријере. Свакодневно вршите допуну течности у дезинфекционој баријери додавањем нових количина растворене соде. Приликом рада обавезно користити заштитне наочаре и гумене рукавице ради заштите руку од корозивног деловања масне соде (могу се користити заштитне рукавице и наочаре намењене за заштиту приликом руковања са хербицидима и средствима за заштиту биља)
- 3) на улазу у двориште, када је температура изнад нуле, поставите посуду са раствором неког од комерцијалних дезинфицијенаса које можете купити у ветеринарској или хуманој апотеци. Када је температура испод нуле посуду унети у затворен простор, али обавезно захтевати од посетиоца да руке дезинфикују овим раствором тако што ће те их посипати на улазу у ваше двориште. Уместо лимунске киселине може се користити и неки од готових комерцијалних препарата за дезинфекцију руку које можете набавити у ветеринарским станицама или некој од апотека.

ИЗЈАВА

лица која су боравила у зараженим или на заразу сумњивим двориштима или другим зараженим локацијама

Изјављујем да сам упознат са забраном, да по изласку из зона заражених и угрожених од афричке куге свиња, нећу посећивати ниједно газдинство, сајам, изложбу или било који други објекат у коме се држе свиње, најмање два дана од момента изласка из зараженог и угроженог подручја.

Обавезујем се да ћу непосредно пре напуштања угрожене зоне извршити детаљно прање аутомобила.

Обавезујем се да ћу сву своју обућу и одећу детаљно очистити и опрати одмах по доласку кући или на друго одредиште.

Изјаву дајем под пуном моралном, материјалном и кривичном одговорношћу свестан свих законских последица ако прекршим ову обавезу.

Датум и време напуштања
Угроженог подручја:

изјаву дао:

У _____

_____

ЈМБГ

_____

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ

Управа за ветерину

Ветеринарска организација _____

Класификација: _____

Референтни број: _____

Датум и место: _____

Зона: заражена / угрожена / надзора (заокружити одговор)

ЗАПИСНИК

О извршеној контроли и попису свиња на газдинству власника _____
_____, а у вези са избијањем афричке куге свиња (АКС).

Контролу извршио:

1. ветеринар из надлежне ветеринарске станице/ Ветеринарска организација:
_____
2. Ветеринарски инспектор _____

Власник/држалац животиња _____

Телефон: _____

Адреса:

_____

Место: _____ Општина/град/насељено

место: _____

Странка је информисана о свом праву и обавези да учествује у свим фазама контроле као и своје право да се изјасни о свим чињеницама и околностима утврђеним од стране надлежног ветеринара/ветеринарског инспектора у овом инспекцијском надзору и поступку.

Контрола започето у: _____ часова

ИЗВЕШТАЈ

Након добијања извештаја Научног института за ветеринарство Србије / Нови Сад/ , број _____, од _____ којим се потврђује присуство вируса афричке куге свиња, сходно одредбама Правилника о мерама за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести афричке куге свиња (Сл. гласник РС бр. 32/10) и Решењу број: _____ од _____ директора Управе за ветерину којом се одређује заражено и угрожено подручје у којем се мора спровести контрола услова држања свиња као и попис свих газдинства на којима се држе свиње у полупречнику од 3/10 км од места где је потврђено избијање афричке куге свиња, извршена је контрола на газдинству горе наведеног власника/ држаоца свиња.

На газдинству свиње се држе: екстензивно / интензивно/комерцијална фарма/

Ограђено двориште: **ДА / НЕ**

Контакт са дивљим свињама: **могућ / немогућ**

Свиње показују клиничке симптоме који указују на сумњу на АКС: **ДА / НЕ**

Примећени су следећи клинички симптоми (заокружити одговор):

- 1) Апатија **ДА/НЕ;**
- 2) Губитак апетита **ДА/НЕ;**
- 3) висока температура (изнад 40° С) **ДА/НЕ;**
- 4) Констипација/затвор **ДА/НЕ;**
- 5) Дијареја **ДА/НЕ;**
- 6) цијаноза ушију, ногу/доњи део тела **ДА/НЕ.**
- 7) Има ли кахектичних свиња на газдинству? **ДА / НЕ.**
- 8) Да ли је нека свиња угинула у последња два месеца? **ДА / НЕ**

Број свиња на газдинству

Крмаче (укупно)	Крмаче (супрасне)	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази предтова (35-70 кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70 кг)	Нерастови

Странка је упозната са обавезом да спроведе и поштује наложене мере како би се спречила појава и ширење вируса афричке куге свиња у складу са Правилником о мерама за откривање, контролу и искорењивање афричке куге свиња (Сл. Гласник рс бр. 32/10).

Странка је прочитала овај записник и нема/није имала примедбе на њега као ни на рад надлежног ветеринарског инспектора/овлашћеног ветеринара.

—

Контрола завршена дана _____ у _____ часова.

Потпис ветеринарског инспектора
/овлашћеног ветеринара

Потпис држаоца свиња

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
Управа за ветерину

Образац бр: _____

Датум: _____

СУМЊА НА АФРИЧКУ КУГУ СВИЊА

ИЗВЕШТАЈ О ЕПИЗООТИОЛОШКОМ ИСПИТИВАЊУ

1. Референтни број под којим је евидентирана сумња на АКС у записнику ветеринарског инспектора
_____
2. Датум и време посете газдинства/објекта: _____
3. Име, адреса и број телефона ветеринарског инспектора који је водио записник:
_____
_____
4. Адреса газдинства или другог места где се сумња на избијање афричке куге свиња појавила:
_____
_____ Телефон _____
5. Идентификациони број газдинства/објекта _____
6. Име и адреса власника/држаоца животиња/газдинства:
_____
_____ Телефон _____

7. Разлози за сумњу

---

8. Име и адреса особе која је прва посумњала на присуство болести

---

9. Да ли се газдинство налази унутар заштићене зоне или у зони надзора (угрожена зона)?

---

10. Име, адреса и број телефона овлашћеног ветеринара

---

11. Подаци о свињама које се држе на газдинству:

Категорија	Укупан бр.живих свиња на газдинству	Број свиња које имају симптоме	Број угинулих свиња
Нерастови			
Крмаче			
Крмаче (супрасне)			
Назимице			
Прасад на сиси			
Залучена прасад			
Свиње у првој фази предтова			
Свиње у завршној фази това (тежина за клање)			
Укупно			

12. Детаљи о другим животињама на газдинству:

Врста	Број	Да ли се држе у затвореним објектима/просторима?
Говеда		
Овце		
Козе		
Коњи и пони		
Магарци		
Пси		
Мачке		
Живина		
Зечеви		
Остало (наведи)		

13. Примећени клинички знаци болести (унети у одговарајуће поље број свиња које показују симптоме)

Симптоми	Крмаче (укупно)	Крмаче (супрасне)	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази това (35-70 кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70кг)	нерастови
Температура								
38 - 39° С								
39,1 - 40° С								
40,1 - 41° С								
41,1 – 42° С								
Губитак апетита								
Апатија								
Сомноленција (поспаност-слабост)								
Повраћање								
Пролив								
Затвор								
Афонија								
Кашаљ								
Тетурање и заношење задњих делова тела								
Тремор								

Абортус								
Исcedак из носа								
Исcedак из очију и коњуктивитис								
Цијаноза								
Груписање								

14. Патоморфолошке промене уочене на дан еутаназије свиња:

3 Патоморфолошке промене	Категорије свиња које показују патоморфолошке промене	Број свиња код којих су уочене патоморфолошке промене
Петехијална или екхимотична крварења		
Лимфни чворови (едематозни и хеморагични)		
Хипертрофија/увећање слезине		
Инфаркти слезине		
Улцерације црева		
Хеморагије бубрега		
Обилата крварења у трбушној дупљи		
Остало (навести)		

15. Скица распореда просторија у којима се чувају свиње

1. Навести број и категорију свиња по просторији/објекту
2. Навести бројеве ушних маркица по просторији/објекту
3. Навести локацију свиња које су показивале знаке болести у свакој просторији/објекту (нпр. заокружити одговарајући број ушне маркице и додати "оболела")
4. Означити свиње које су уведене на газдинство у току последњих 6 месеци (нпр. заокружити одговарајућу ушну маркицу и додати датум увођења на газдинство)

16. Тип газдинства и анамнеза:

	Укупан број свиња у време сумње на АКС или у време убијања свиња
Прасад на сиси и залучена прасад	
Свиња до 50кг тежине /жива/	
Свиња тежа од 50 кг /жива/	
Крмаче (супрасне или не)	
Нерастови	

- а) Тип узгоја на газдинству:
1. приплод
  2. тов
  3. производња прасади
  4. остало (навести)_____
- б) Тип газдинства:
1. организована производња (комерцијална фарма)
  2. Породична фарма типа А
  3. Породична фарма типа Б
  4. остало (навести)_____

ц) Да ли се сумњиве животиње хране помијама?

ДА

НЕ

д) Начин осемењивања свиња у последњих 6 месеци (вештачко осемењавање или природни припуст)

_____

е) Вештачко осемењивање свиња у последњих 6 месеци

Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____

17. Списак потенцијално заражњих газдинстава са свињама и њихова удаљеност од газдинства сумњивог на АКС

Име власика и адреса газдинства	Удаљеност у метрима од газдинства у коме је сумња на АКС	Х,У Координате (у формату нпр.: 44.8220, 20.4132)

Напомена: Листа ушних маркица свих убијених свиња ће бити укључена у Извештај „Убијање свиња“

19. Кретање свиња.

Долазак и одлазак свиња са газдинства у последњих 2 месеца:

а) Долазак свиња на газдинство:

Датум увођења свиња на газдинство	Категорија и број ушне маркице уведених свиња	Порекло: Име и адреса власника, ИД газдинства са кога потичу свиње	Да ли су уведене свиње показивале било какве симптоме који указују на АКС? (ДА / НЕ)

б. Одлазак свиња са газдинства или стављање у промет

Датум одласка свиња са газдинства	Категорија и број ушне маркице свиња које су напустиле газдинство	Одредиште: Име и адреса власника/држаоца, ИД газдинства, кланице, сточне пијаце или другог места одласка свиња	Име и адреса превозника

20. Кретање људи, производа, отпада, стајњака, возила, опреме са и на газдинство у последњих 2 месеца:

а) Долазак на газдинство

Датум	Опис	Порекло

Навести: _____

24. Да ли је потребно, у смислу превентивних мера, увести хитне мере забране на газдинствима која могу бити извор инфекције или су угрожена?

Списак газдинстава на којима се примењују мере забране кретања и друге мере

Идентификациони број газдинства	Адреса газдинства	Име, адреса и број телефона власника/држаоца

Потпис ветеринарског
животиња
инспектора/овлашћеног ветеринара:

Потпис власника/држаоца

_____

_____

Република Србија
**МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
 ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**
 Управа за ветерину

Афричка куга свиња (АКС) – ОБРАЗАЦ ЗА УЗОРКОВАЊЕ

Датум узорковања: _____
Држалац: _____
а: _____
Телефон: _____
Место: _____
Општина: _____
Власник: _____
Адреса: _____
Телефон _____
Ветеринар који је узео узорке: _____
Ветеринар или специјалиста епизоотиологије који је доставио узорке ветеринарском институту: _____
Датум узорковања: _____
Овлашћена ветеринарска организација орган _____
Телефон: _____

Сврха узорковања (означити одговарајуће поље):

ИД газдинства:

- Прва сумња на АКС у овој области
- Нова сумња на АКС у угроженој зони/зараженој зони
- Узорковање за време убијања свиња
- Узорковање свиња пре њиховог уклањања /непосредног убијања
- Узорковање пре укидања мера у зараженој/угроженој зони
 (Навести законски основ)
  - Узорковање сентинел /енг. сентинел/ животиња
  - Узорковање на контактним газдинствима
 (датум: _____)
  - Узорковање мртвих/болесних животиња како би се искључила АКС
  - Узорковање у случају сумње на АКС у току ‘пост мортем’ инспекцијске контроле на кланици
  - Узорковање свиња када антибактеријска терапија у трајању од 5 дана није постигла резултате
  - Узорковање сумњивих свиња без клиничких знакова АКС

_____

- Узорковање сумњивих свиња које показују клиничке знакове АКС
  - Узорковање свиња када је неопходно да се искључи АКС (унети разлог узорковања):
-

Клинички знаци типични за АКС су видљиви у току узорковања: ДА/НЕ (заокружити)
Опишите видљиве клиничке знаке:

Патоанатомске знаке типичне за АКС су видљиве у току узорковања: ДА/НЕ (заокружити)

Опишите видљиве патоанатомске знаке:

ИДЕНТИФИКАЦИЈА УЗОРАКА							
Бр	Идентификација узорака (број ушне маркице)	Врста узорка	Катгорија свиња	Бр	Идентификација узорака (број ушне маркице)	Врста узорка	Катгорија свиња
1				11			
2				12			
3				13			
4				14			
5				15			
6				16			
7				17			
8				18			
9				19			
10				20			

Захтевана испитивања/тестови (означити одговарајуће поље):

- Серолошка испитивања
- Серолошка испитивања укључујући тест вирус неутрализације(енг.ВНТ)
- Вирусолошка испитивања
- Детерминација генотипа вируса АКС

Потпис особе која је узела узорке

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
Управа за ветерину

ПОТВРЂЕНА АФРИЧКА КУГА СВИЊА КОД ДОМАЋИХ СВИЊА

ИЗВЕШТАЈ О ЕПИЗООТИОЛОШКОМ ИСПИТИВАЊУ

(мора бити попуњен најкасније за време убијања свиња на зараженом
газдинству)

1. Референтни број под којим је евидентиран случај избијања болести:

_____

2. Адреса зараженог газдинства:

_____

3. Јединствени идентификациони број газдинства: _____

4. Географске координате: x координате _____

у координате _____

5. Име, презиме, адреса и број телефона власника/држаоца свиња:

_____

_____

6. Идентификациони број, адреса и детаљи осталих газдинстава која су
регистрована на истог држаоца:

_____

_____

1. Детаљи о свињама на газдинству:

Категорија	Укупан број свиња на газдинству	Број свиња које се показале симптоме АКС	Број уинулих свиња
Нерастови			
Крмаче			
Крмаче (супрасне)			
Назимице			
Прасад на сиси			
Залучена прасад			
Свиње у првој фази това			
Свиње у завршној фази това(тежина)			
Укупно			

7.1. Детаљи о осталим животињама на газдинству:

Врсте	Број	Да ли се држе у затвореним објектима/просторима?
Говеда		
Овце		
Козе		
Коњи и пони		
Магарци		
Пси		
Мачке		
Живина		
Зечеви		
Остало (наведи)		

8. Клинички знаци болести примећени након потврђивања АКС/на дан убијања (унети у одговарајуће поље број свиња које показују симптоме):

Симптоми	Крмаче (укупно)	Крмаче супрасне	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази това (35-70кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70кг)	Вепрови
Губитак апетита								
Апатија								
Сомноленција/немоћ								
Температура								
38 - 39° С								
39,1 - 40° С								
40,1 - 41° С								
41,1 – 42° С								
Повраћање								
Дијареја								
Констипација/затвор								
Дезорјентација								
Абортус								
Респираторни симптоми								
Исцедак из очију и коњуктивитис								
Цијаноза								
Секрет из носа								
Поремећаји функције ЦНС-а								
Груписање								
Респираторни симптоми (тешко дисање, гласно дисање/хркање)								
Несигурност у задњим ногама								
Дрхтање								
Остало(навести)								

9. Патоморфолошке промене уочене на дан убијања:

4 Патоморфолошке промене	Категорије свиња које показују патоморфолошке промене	Број свиња код којих су уочене патоморфолошке промене
Екхимотична или дифузна крварења		

Лимфни чворови (едематозни и хеморагични)		
Хипертрофија/увећање слезине		
Инфаркти слезине		
Улцерације црева		
Хеморагије бубрега		
Обилата крварења у трбушној и грудној дупљи		
Остало (навести)		

10. Узорци послати на лабораторијска испитивања

Свиња (ушна маркица)	Ткива/узорци послати на испитивање				
	Крв	Тонзиле	Бубрег	Слезина	Лимфни чворови

Напомена: морају се чувати подаци о свим убијеним животињама у дијагностичке сврхе.

11. Скица распореда просторија у којима се чувају свиње – прилог уз тачку 11

1. Наведи број и категорију свиња по просторији/објекту
2. Наведи бројеве ушних маркица свиња по просторији/објекту
3. Наведи локацију свиња које су показивале знаке болести у свакој просторији/објекту (нпр. заокружити одговарајући број ушне маркице и додати "оболела")

4. Означити свиње које су уведене на газдинство у току последњих 6 месеци (нпр. заокружити одговарајућу ушну маркицу и додати датум увођења на газдинство)

12. Детаљи на газдинству:

	Укупан број свиња у време сумње на АКС или у време убијања свиња
Прасад	
Свиње до 50кг тежине /жива/	
Прасад тежа од 50 кг /жива/	
Крмаче (супрасне или не)	
Нерастови	

- а) Тип узгоја нагаздинству:
1. приплод
  2. тов
  3. производња прасади
  4. остало (навести)_____
- б) Тип газдинства:
1. организована птоизводња (комерцијална фарма)
  2. кооператива
  3. мала фарма (сеоско газдинство)
  4. остало (навести)_____

ц) Да ли се сумњиве животиње хране помијама?

ДА

НЕ

д) Начин осемењивања свиња у последњих 6 месеци

_____

_____

е) Осемењивање свиња у последњих 6 месеци

Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____
Датум	Порекло семена за вештачко осемењивање
_____	_____

13. Списак потенцијално заражених газдинстава са свињама и њихова удаљеност од газдинства на коме је потврђена АКС

Име власика, адреса, ИД газдинства	Удаљеност у метрима од газдинства на коме је потврђена АКС	X,Y Координате (у формату нпр.: 44.8220, 20.4132)

14. Датум убијања свиња:

Категорија	Укупан број свиња по категорији	Укупан број свиња које су показивале симптоме АКС	Укупан број узетих узорка
нерастови			
Крмаче			
Супрасне крмаче			
Назимице			
Прасад на сиси			
Залучена прасад			
Свиње у првој фази това			
Свиње у завршној фази това (тежина за клање)			
Укупно			

15. Кретање свиња.

Долазак и одлазак свиња са газдинства у последњих 2 месеца:

а) Долазак свиња на газдинство:

Датум увођења свиња на газдинство	Категорија и број ушне маркице уведених свиња	Порекло: Име и адреса власника, ИД газдинства са кога потичу свиње	Да ли су уведене свиње показивале било какве симптоме који указују на АКС? (ДА / НЕ)

б. Одлаза свиња са газдинства или стављање у промет

Датум одласка свиња са газдинства	Категорија и број ушне маркице свиња које су напустиле газдинство	Одредиште: Име и адреса власника/држаоца, ИД газдинства, кланице, сточне пијаце или другог места одласка свиња	Име и адреса превозника

---

25. Ако јесу, какав је савет дат?

---

26. Који је дезинфицијенс коришћен за дезинфекцију?

---

27. Дали је завршена финална дезинфекција, када (датум) и који је дезинфицијенс коришћен?

---

28. Јесу ли предузете мере како би се спречио контакт свиња са течним стајњаком и ђубривом из зараженог газдинства?

---

29. Да ли је спроведена дератизација на зараженом газдинству? Ако јесте, када (датум)?

---

30. Да ли је идентификован извор заразе на зараженом газдинству?

---

31. Јесу ли на следећим газдинствима уведене забране и да ли су контролисана у сврху надзора:

а) Газдинства са којих су свиње допремљене на заражено газдинство, у задњих 2 месеца пре појављивања симптома?

ДА   НЕ

б) Газдинства која је посетило возило за транспорт животиња на зараженом газдинстви?

ДА   НЕ

в) Газдинства са којих су на заражено газдинство допремљени животињски производи, отпад, опрема или остало што би могло пренети инфекцију, а у задњих 2 месеца пре појаве симптома ?

ДА   НЕ

г) Газдинства на која су допремљене свиње из зараженог газдинства у задњих 2 месеца пре појаве симптома?

ДА НЕ

д) Газдинства која су у задњих 2 месеца пре појаве симптома посетиле особе које живе и раде на зараженом газдинству, ветеринари или друге особе које су из биоло који разлога долазиле у контакт са свињама, а посетиле су заражено газдинство у овом периоду?

ДА НЕ

ђ) Газдинства која су у опасности због директног или индиректног контакта са зараженим газдинствима, преко сточних пијаца, у току задњих 2 месеца пре појаве симптома?

ДА НЕ

32. Да ли је неопходно применити мере контроле и забране и на осталим газдинствима?

---

33. Ако јесте, обезбедите списак ових газдинстава. Списак приложити као прилог.

34. Какав је режим узорковања наложен од стране ветеринарског инспектора на газдинствима у зони надзора?

---

35. Да ли је препоручено превентивно клање пријемчивих животиња сумњивих на АКС, које још увек не показују клиничке знаке болести, а налазе се на газдинствима са високим ризиком изложености инфекцији ?

Име, адреса и број телефона ветеринарског инспектора:

Потпис: _____

Датум: _____

Република Србија
 МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
 ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
 Управа за ветерину

**КЛИНИЧКО ИСПИТИВАЊЕ НА АФРИЧКУ КУГУ СВИЊА ПРЕ
 ОДОБРЕЊА ЗА ПРЕМешТАЊЕ СВИЊА СА ГАЗДИНСТВА
 И/ИЛИ УПУЋИВАЊА НА КЛАЊЕ**

Број протокола: _____

ИЗВЕШТАЈ

1. Датум испитивања: _____

2. Име, адреса и телефон ветеринарског инспектора/овлашћеног ветеринара који је извршио клиничко испитивање:

_____

3. Адреса газдинства:

_____

Телефон: _____

4. Идентификациони број газдинства: _____

5. Име и адреса власника/држаоца животиња/газдинства:

_____

_____ Телефон _____

6. Да ли има закржљалих свиња на газдинству?   **ДА / НЕ**

7. Да ли је нека свиња угинула у последња два месеца? **ДА / НЕ**

8. Ако је било угинућа навести колико: _____

9.   Навести   узрок   угинућа   ако   је   био   познат:

_____

_____

Број животиња на газдинству

Крмаче (укупно)	Крмаче (супрасне)	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази това (35-70 кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70 кг)	нерастови

10. Измерена телесна температура свиња (у колону 'температура' унесите број свиња у складу са понуђеним температурним интервалом)

11. Локација газдинства: а) заражена зона б) угрожена зона

Симптоми	Крмаче (укупно)	Крмаче (супрасне)	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази това (35-70кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70кг)	Вепрови
Температура								
38 - 39° С								
39,1 - 40° С								
40,1 - 41° С								
41,1 – 42° С								
Губитак апетита								
Апатија								
Сомноленција (поспаност- слабост)								
Повраћање								
Пролив								
Затвор								
Афонија								
Кашаљ								
Тетурање и заношење задњих делова тела								
Тремор								
Абортус								
Исцедак из носа								
Исцедак из очију								
Цијаноза								
Груписање								

Потпис ветеринарског инспектора/овлашћеног ветеринара:

Потпис власника/држаоца животиња

Република Србија
**МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
 ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**
 Управа за ветерину

Број протокола: _____

**КЛИНИЧКО ИСПИТИВАЊА СВИЊА НА АФРИЧКУ КУГУ
 СВИЊА ПРЕ УКИДАЊА МЕРА КОЈЕ СЕ ПРИМЕЊУЈУ У
 ПОДРУЧЈУ ЗАРАЖЕНЕ/УГРОЖЕНЕ ЗОНЕ**

Број протокола: _____

ИЗВЕШТАЈ

1. Датум испитивања: _____

2. Име, адреса и телефон ветеринарског инспектора/овлашћеног ветеринара који је извршио клиничко испитивање:

_____

3. Адреса газдинства:

_____

Телефон: _____

4. Идентификациони број газдинства: _____

5. Име и адреса власника/држаоца животиња/газдинства:

_____

_____ Телефон _____

6. Да ли има закржљалих свиња на газдинству? **ДА / НЕ**

7. Да ли је нека свиња угинула у последња два месеца? **ДА / НЕ**

8. Ако је било угинућа навести колико: _____

9. Навести узрок угинућа ако је био познат:

_____

_____

Број животиња на газдинству

Крмаче (укупно)	Крмаче (супрасне)	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази това (35-70 кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70 кг)	нерастови

12. Измерена телесна температура свиња (у колону 'температура' унесите број свиња у складу са понуђеним температурним интервалом)

13. Локација газдинства: а) заражена зона б) угрожена зона

Симптоми	Крмаче (укупно)	Крмаче (супрасне)	Назимице	Прасад на сиси	Залучена прасад	Свиње у првој фази това (35-70 кг)	Свиње у завршној фази това (преко 70кг)	Вепрови
Температура								
38 - 39° С								
39,1 - 40° С								
40,1 - 41° С								
41,1 – 42° С								
Губитак апетита								
Апатија								
Сомноленција (поспаност- слабост)								
Повраћање								
Пролив								
Затвор								
Афонија								
Кашаљ								
Тетурање и заношење задњих делова тела								
Тремор								
Абортус								
Исцедак из носа								
Исцедак из очију								
Цијаноза								
Груписање								

Потпис ветеринарског инспектора/овлашћеног ветеринара:

_____

Потпис власника/држаоца животиња _____

Република Србија
**МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
 ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**
 Управа за ветерину

Директор Управе за ветерину Министарства пољопривреде шумарства и водопривреде - на основу члана 64. и 65. Закона о ветеринарству ("Службени гласник Републике Србије", број: 91/05, 30/10, 93/12), члана 9, 10. и 11. Правилника о мерама за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести афричке куге свиња (Сл. Гласник РС бр. 32/10) члана 192. Закона о општем управном поступку (Сл. гласник РС бр. 18/16) и Решења министра о овлашћењу број _____ од _____ доноси

РЕШЕЊЕ

I Подручје полупречника 3 км око жаришта заразе у насељеном месту _____, општина _____ проглашава се **ЗАРАЖЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ** од заразне болести **АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА** и обухвата следећа насељена места: _____ (навести насељена места), укључујући и све објекте изван насељених места обухваћене подручјем од 3км.

II Подручје полупречника 10 км око жаришта заразе у насељеном месту _____, општина _____, проглашава се **УГРОЖЕНИМ** од заразне болести **АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА** и обухвата следећа насељена места: _____ (навести насељена места), укључујући и све објекте изван насељених места обухваћене подручјем од 10км.

III Саставни део овог решења чини географска карта са уцртаним насељеним местима, објектима и границама зараженог и угроженог подручја.

II На **ЗАРАЖЕНОМ** подручју, ради сузбијања и искорењивања афричке куге свиња спроводиће се следеће мере:

1) попис свих газдинстава на којима се држе и узгајају свиње, у што краћем року, обележавање и регистрацију свих необележених свиња, након чега, у року од седам дана, ветеринарски инспектор врши надзор свих газдинстава у зараженом подручју, како би клинички прегледао свиње, проверио регистар свиња на газдинствима и спроведено обележавање свиња;

2) забрањује се премештање и превоз свиња јавним или приватним путевима, осим ако је неопходно по путевима на газдинству, када такво премештање и превоз одобри ветеринарски инспектор. Наведена забрана се не примењује ако се свиње превозе друмским или железничким саобраћајницама без истовара или заустављања. Од наведене забране може да се одступи када се свиње за клање допремају изван зараженог подручја у кланицу која се налази у зараженом

подручју на хитно клање;

3) чишћење, дезинфекција и по потреби дезинсекција, што је пре могуће након контаминације, камиона, других возила и опреме који се користе за превоз свиња, других животиња или материјала који могу да буду контаминирани (као што су лешеви, сточна храна, стајњак и друго). Камион или возило, који су употребљени за превоз свиња не смеју да напусте заражено подручје док се не очисте и дезинфикују и док их ветеринарски инспектор не прегледа и поново одобри за превоз;

4) забрањен улазак и излаз других домаћих животиња на и са газдинства без одобрења ветеринарског инспектора;

5) пријављивање ветеринарском инспектору, без одлагања, сваке оболеле или угинуле свиње са газдинства, који налаже одговарајућа испитивања;

6) забрањено је премештање свиња са газдинства на коме се држе док не протекне најмање 40 дана од спроведеног чишћења и прве дезинфекције, по потреби и дезинсекције заражених газдинства. Након 40 дана, у складу са условима прописаним у тачки 3. диспозитива, ветеринарски инспектор може да одобри премештање свиња са газдинства, како би се превезле директно у:

- кланицу, на хитно клање, ако је могуће у зараженом или угроженом подручју,
- објекат за нешкодљиво уклањање лешева или одговарајуће место где се свиње одмах уништавају, а њихови лешеви нешкодљиво уклањају под надзором ветеринарског инспектора,

- друге објекте који се налазе у зараженом подручју, у посебним случајевима;

7) забрањен је промет семена, јајних ћелија и ембриона свиња са газдинстава која се налазе у зараженом подручју;

8) примена биосигурносних поступака које мора да спроводи свака особа која улази или излази са газдинства у зараженом подручју у циљу смањења ризика од ширења вируса афричке куге свиња.

9) забрањена употребе помија у исхрани свиња.

III На УГРОЖЕНОМ подручју, ради спречавања појаве афричке куге свиња спроводиће се следеће мере:

1) попис свих газдинстава на којима се држе свиње;

2) обележавање и регистрацију свих необележених свиња;

3) забрањено је премештање и превоз свиња јавним или приватним путевима, осим ако је неопходно путевима на газдинствима, када такво премештање и превоз одобри ветеринарски инспектор. Ова се забрана не примењује ако се свиње превозе друмским или железничким саобраћајницама, без истовара или заустављања или ако свиње за клање долазе изван угроженог подручја на хитно клање у кланицу која се налази у угроженом подручју;

4) чишћење и дезинфекција, а по потреби и дезинсекција камиона и других превозних средстава и опреме која је коришћена за превоз свиња, других животиња или материјала који могу да буду контаминирани (нпр. лешеви, храна за животиње, стајњак и друго), што је пре могуће након контаминације. Превозна средства коришћена за превоз свиња не могу да напусте угрожено подручје ако нису претходно очишћена и дезинфикована;

5) забрањен је улазак и излазак на и са газдинства свим животињама током првих седам дана од одређивања угроженог подручја, без одобрења ветеринарског инспектора;

6) пријављује се ветеринарском инспектору, без одлагања, свака оболела или угинула свиња са газдинства, који налаже одговарајућа испитивања;

7) забрањено премештање свиња са газдинства, док не протекне најмање 30 дана од спроведеног чишћења и прве дезинфекције, а по потреби и дезинсекције зараженог газдинства.

8) забрањен је промет семена, јајних ћелија и ембриона свиња са газдинстава која се налазе у угроженом подручју;

9) примена биосигурносних поступака које мора да спроводи свака особа која улази или излази са газдинства у угроженом подручју у циљу смањења ризика од ширења вируса афричке куге свиња.

IV На подручју општине/а ..... до престанка заразе спроводиће се следеће мере:

1) појачана ветеринарско-санитарна контрола газдинстава, транспортних средстава, места на којима се врши промет свиња;

2) обележавање и регистрација свих необележених свиња;

3) пријава сваке угинуле или болесне свиње на газдинству.

4) Забрана употребе помија у исхрани свиња.

V Мере убијања (еутаназije) свиња, чишћење и дезинфекцију објеката у којима су свиње држане, транспортних средстава, опреме, стеље, стајњак итд, на зараженом и контактним газдинствима врши ће ..... из .....

VI Мере на зараженом подручју остају на снази све док се не спроведе клинички преглед свиња, контрола обележавања свиња на зараженом подручју, а који се спроводе 30 дана након чишћења и прве дезинфекције зараженог газдинства.

VII Мере на угроженом подручју остају на снази све док се не спроведе клинички преглед свиња, контрола обележавања свиња на зараженом подручју, а који се спроводе 20 дана након чишћења и прве дезинфекције зараженог газдинства.

ДОСТАВИТИ:

1. Републичка ветеринарска инспекција

.....

2. ....институт

3. Евиденција

4. Архива

ДИРЕКТОР

.....

Република Србија
**МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
 ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**

Управа за ветерину
 Ветеринарска инспекција

Број:

Датум:

Ветеринарски инспектор на основу члана 147. Закона о ветеринарству ("Службени гласник Републике Србије", број: 91/05, 30/10, 93/12), члана 4, 5. и 7. Правилника о мерама за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести афричке куге свиња (Сл. Гласник РС бр. 32/10), доноси,

РЕШЕЊЕ

I Газдинство ИД број: _____, латитуда
 (X) _____
 лонгитуда (Y) _____, власника _____,
 адреса _____, општина _____
 проглашава се ЗАРАЖЕНИМ од заразне болести АФРИЧКЕ КУГЕ СВИЊА.

II На на зараженом газдинству, ради сузбијања и искорењивања афричке куге свиња наређује се:

1) убијање свих свиња (еутаназија) на зараженом газдинству, без одлагања, под надзором ветеринарског инспектора, на начин који обезбеђује да се током уништавања и превоза лешева и материјала спречи ширење вируса афричке куге свиња;

2) узимање довољног броја узорак од убијених свиња како би се утврдио начин уношења вируса афричке куге свиња на газдинство и одредило колико је дуго вирус био присутан на газдинству пре него што је ова болест пријављена;

3) нешкодљиво уклањање лешева уинутих и убијених свиња, под надзором ветеринарског инспектора;

4) проналажење и нешкодљиво уклањање, под надзором ветеринарског инспектора, производа, сировина и отпадака пореклом од свиња које су заклане у периоду између вероватног уноса вируса афричке куге свиња на газдинство и почетка спровођења наређених мера;

5) проналажење и нешкодљиво уклањање, под надзором ветеринарског инспектора, семена, јајних ћелија и ембриона свиња, који су узети у периоду између вероватног уноса вируса афричке куге свиња на газдинство и почетка спровођења наређених мера;

б) обрађивање свих материја и отпадака (нпр. хране за животиње), односно уништавање свих материјала за једнократну употребу за које постоји вероватноћа да су контаминирани, а посебно они који су коришћени за убијање, на начин да се уништи вирус афричке куге свиња;

7) чишћење и дезинфекција, а ако је потребно и дезинсекција објеката у којима су свиње држане, возила у којима је вршен превоз, опреме, стеље и стајњака а након нешкодљивог уклањања лешева свиња.

8) у случају примарног избијања афричке куге свиња врши се генетска типизација изолованог вируса афричке куге свиња

III Мере забране на зараженом газдинству остају на снази до даљег, односно до момента престанка мера у зараженом и угроженом подручју које буде одредило Министарство.

Образложење

Дана _____, извршена је пријава сумње да је на газдинству ИД број: _____, власника: _____, из _____, дошло до избијања заразне болести животиња афричке куге свиња. Дана _____ извршено је узорковање органа болесних и угинулих свиња и спроведено епизоотиолошко испитивање на наведеном газдинству о чему је састављен записник број: _____, а такође су вођени и епизоотиолошки упитници који чине саставни део записника. Узорци органа оболевелих и угинулих животиња достављени су Националној референтној лабораторији за афричку кугу свиња. Након добијања позитивног резултата да је у узорцима органа оболелих и угинулих животиња изолован вирус афричке куге свиња, дана _____ потврђено је избијање афричке куге свиња на газдинству власника _____.

Сходно члану 147. Закона о ветеринарству ("Службени гласник Републике Србије", број: 91/05, 30/10, 93/12), члановима 4, 5. и 7. Правилника о мерама за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести афричке куге свиња (Сл. Гласник РС бр. 32/10) ветринарски инспектор је наредио спровођење мера сузбијање и искорењивање заразне болести афричка куга свиња. Странка је упозната да има право да поднесе захтев за накнаду штет ресорном министарству.

Поука о правном средству: против овог решења може се изјавити жалба министру пољопривреде у року од 8 дана од дана уручења решења. Жалба не одлаже извршење решења.

ДОСТАВИТИ:

1. _____

Ветеринарски инспектор

2. Министарство пољопривреде шумарства и водопривреде, Управа за ветерину, Омладинских бригада 1, 11070 Нови Београд

.....

3. ....институт

4. Евиденција

5. Архива